

Testnevelési Egyetem

Sportmenedzser Msc

**A hazai sportági szakszövetségek elméleti definiálása és
közmegítélése**

- A Magyar Atlétikai Szövetség esettanulmánya tükrében

Témavezető:

Dr. Dóczy Tamás

Egyetemi adjunktus

Társadalomtudományi Tanszék

Készítette:

Csere Gáspár

2015

EREDETISÉGI NYILATKOZAT

Alulírott Csere Gáspár;

Neptun-kód: KAI18W

a Testnevelési Egyetem végzős hallgatója ezennel büntetőjogi és fegyelmi felelősségem tudatában nyilatkozom és aláírással igazolom, hogy *A hazai sportági szakszövetségek elméleti definiálása és közmegítélése – A Magyar Atlétika Szövetség esettanulmánya tükrében*

című szakdolgozatom saját, önálló munkám; az abban hivatkozott szakirodalom felhasználása a forráskezelés szabályai szerint történt.

Tudomásul veszem, hogy szakdolgozat esetén plágiumnak számít:

- szószerinti idézet közlése idézőjel és hivatkozás megjelölése nélkül;
- tartalmi idézet hivatkozás megjelölése nélkül;
- más publikált gondolatainak saját gondolatként való feltüntetése.

Alulírott kijelentem, hogy a plágium fogalmát megismertem, és tudomásul veszem, hogy plágium esetén szakdolgozatom visszautasításra kerül.

Kijelentem továbbá, hogy szakdolgozatom nyomtatott és elektronikus (CD-n példányai szövegükben, tartalmukban megegyeznek.

Budapest,.....év .....hó .....nap

.....

Hallgató

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETÉS	5
1. Ténamegjelölés	5
2. Kérdésfeltevés	6
3. Hipotézisek.....	8
4. Módszertan	8
4.1. Érintett tudományterületek és elemzési aspektusok	8
4.2. Célkitűzések.....	9
4.3. Alkalmazott módszerek	9
II. ELMÉLETI HÁTTÉR	12
1. A háromszektorú vegyes gazdasági modell bemutatása	12
1.1. Bevezetés	12
1.2. A gazdaság szektor és a koordinációs mechanizmusok.....	12
1.3. Az állami szektor	14
1.4. A harmadik – civil, nonprofit szektor.....	15
2. A harmadik szektor részletes elemzése.....	16
2.1. Bevezetés	16
2.2. Civil – nonprofit fogalmak viszonya	17
2.3. Nehezen besorolható „kvázi-autonóm”, „fél-állami” szervezetek	20
3. A sportági szakszövetségek komplex meghatározása	21
3.1. Fogalmi pontosítás	21
3.2. A szakszövetségek kialakulásának elméleti háttere.....	22
3.3. Elhelyezkedése a társadalmi szektorokon belül.....	23
3.4. Jogállásuk és jogszabályi hátterük.....	24
3.5. Alaptevékenységük, fő feladatköreik	26
III. EMPIRIKUS KUTATÁS EREDMÉNYEI.....	28
1. A sportági szakszövetségek státuszának és teljesítményének közmegítélése.....	28
1.1. A szakszövetségek szervezeti besorolása	28
1.2. A válaszadók általános szervezeti, jogi ismereteinek képe	30
1.3. Az atlétika sportág ügyeinek, vezetőinek ismerete.....	33
1.4. Elégedettség a Magyar Atlétikai Szövetséggel - teljesítményértékelés..	36
2. Attitűdvizsgálat eredményei (A MASZ esettanulmányának folytatása).....	39
2.1. A bizalom szintje a szakszövetség iránti viszonyulásban.....	39

2.2. A demokratikus működés értékelése	41
3. Előítéletesség, sztereotipizálás vizsgálata	44
3.1. Elméleti háttér	44
3.2. Eredmények	46
4. Politikai attitűdök	48
4.1. Bevezetés – populizmus meghatározása	48
4.2. Bevezetés – etatizmus, paternalizmus bemutatása	51
4.3. Eredmények	52
IV. KONKLÚZIÓ	54
1. Hipotézisek értékelése	54
2. Következtetések	55
2.1. A szakszövetség státuszáról	55
2.2. A szakszövetség demokratikus működésének összefoglalása	57
2.3. A megfigyelt attitűdök és a politikai-társadalmi kontextus	59
ÖSSZEFOGLALÁS	61
IRODALOMJEGYZÉK	62
ÁBRA- ÉS TÁBLÁZATJEGYZÉK	64
MELLÉKLETEK	65

I. BEVEZETÉS

1. Témamegjelölés

A dolgozat címe is sugallja, hogy a kutatás középpontjában egy sajátos szervezettípus, a szakszövetség áll. A szakszövetségek a versenysport és a szabadidősport igazgatásában nélkülözhetetlen szervezetek. Munkájuk elsöre talán nem tűnik látványosnak, de valójában kulcsfontosságú szerepet töltenek be, hiszen ezek az ernyőszervezetek fogják össze a sportegyesületeket, továbbá irányítják az egyes sportágak életét. A sportszervezetekben zajló „élő sport” megvalósításában tehát közvetett módon ugyan, de jelentékenyen részt vesznek. Itt fontos megemlíteni a szakszövetségek és a tagszervezeteik (többnyire sportegyesületek) kapcsolatát is, mivel ez a viszonyrendszer az egyik fő kiindulópontja az egész témakörnek. Eredetileg szerettem volna az említett viszonyrendszert egészében elemezni, de a dolgozat terjedelmi korlátai ezt nem tették lehetővé, így a témát leszűkítettem a szakszövetségek oldalára. Ennek ellenére a viszonyrendszer, mint megfigyelési egység némiképp így is megjelenik a dolgozatban, hiszen a szakszövetségek közmegítélésének elemzése ezt szükségessé teszi.

A szakszövetség – sportegyesület kapcsolat kimondottan nagy súllyal bíró kutatási terület. Egyrészt, a sport civil szférájának két legfontosabb szereplőjéről van szó, másrészt ezek azok a szervezetek ahol úgymond „gyártják a sportot”, ennél fogva az egész sportrendszerrel alkotott képünket befolyásolják. A versenysportban vagy épp a szabadidősportban realizálódó értékek és eredmények nem csupán a sportegyesületek és sportági szakszövetségek saját tevékenységéből, hanem azok együttműködéséből, kapcsolatából is születnek. Ebből kifolyólag releváns kérdéskörnek számít a sportolók tevékenységét szolgáló egyesületek és az őket összefogó, képviselő szakszövetségek viszonyának elemzése.

Ezt a két szervezettípust csak egységben lehet kezelni, ezért érdemes még röviden szót ejteni erről a viszonyról. A szakszövetségek is végső soron egyesületek, akik a sportág szereplői érdekében jöttek létre. Maguk a sportegyesületek, mint jogi személyek pedig a szakszövetség tényleges tagjai.

Persze a szakszövetségek is rendelkeznek önálló jogi személyiséggel, sőt bizonyos szempontból még fölérendelt viszonyban is állnak a tagszervezeteikkel. Ez a „kvázi alá-fölérendeltségi” viszony azonban eredendően nem egy szigorú, merev hatalmi struktúra, hanem egy praktikus feladatmegosztás, ami szükségszerűségből fakad és önmagában még nem zárja ki a civil (alulról szerveződő), demokratikus működést. A szakszövetség, mint ernyőszervezet csupán elvállalja azokat az irányítási feladatokat, amelyek a rendszer működése érdekében csak központilag valósíthatók meg - az egyesületek pedig erre felhatalmaznak személyeket a saját köreiből és jogosítványokkal bízzák meg őket. Eredetileg tehát a szakszövetségek érdekképviselő "partnerként" (igazi civil, szakmai szervezetként) lettek mellérendelve az egyesületekhez úgy, hogy még a bizonyos mértékű hierarchiát igénylő irányítási folyamatok is az egyesületek képviseleti részvételével, demokratikusan valósuljanak meg. Több –főként történelmi, társadalmi és jogi előzmény miatt azonban ez a viszonyrendszer sok esetben hierarchikussá, formálissá vált és a klasszikus civil jelleg ma nem igazán érvényesül benne. Persze az is lehet, hogy ez a modell mindig is egy idea volt, ugyanis a két szervezeti csoport viszonya vélhetően sohasem alkotott ilyen szerves egységet. A dolgozat nem vállalkozik történelmi kutatásra, de a jelenlegi hazai helyzetet illetően feltételezni lehet, hogy inkább a távolságtartás, a formális kapcsolattartás jellemző, sőt az ellenszenv is előfordul, bár ez még inkább a hipotézisek tárgyát képezi.

2. *Kérdésfeltevés*

Az imént felvázolt elméleti problémakör egyúttal magában foglalja a dolgozat fő kutatási kérdéseit is. A két szervezettípus közötti egységből kiindulva először is lényeges kérdéskör a szakszövetségek elméleti definiálása (1). A szakszövetségek rendeltetésének, helyének megismerésével többek között maga a viszonyrendszer, sőt bizonyos mértékben az adott sportág működése is értelmezhetővé válik. Emellett fontos szempont a szakszövetségek közmegítélése is (2). Itt szeretném megjegyezni, hogy a közmegítélés szó használata alatt a viszonyrendszerben érintett személyek (sportolók, sportegyesületek) vélekedését értem. A személyek szubjektív értékelése több okból kifolyólag is releváns. Egyrészt a viszonyrendszerben meghatározó az emberi tényező, másfelől a

szakszövetségek – egyébként rendkívül nehéz - definiálását is nagymértékben elősegíti. Ezen kívül az objektív nézőpontra is időnként szükség van (3), bár ennek felmérése nehézkes, így a dolgozatban sem jelenik meg annyira hangsúlyosan. Ez a három kutatási terület egyben azokat a vizsgálati szinteket is jelenti, amelyek az egész dolgozat során végigvonulnak. Úgy gondolom, hogy indokolt ez az összetett látásmód a szakszövetségek megértéséhez.

A dolgozat első jelentősebb része egy elméleti, leíró jellegű kutatás (elméleti háttér). Azért foglalkozik szervezetelméleti, strukturális és jogi kérdésekkel is, hogy világosan rámutathasson - mik is ezek a szervezetek. Itt az elméleti kutatás részletesen kitér a társadalmi szektorok bemutatására, körülhatárolására, és mivel ez a terület viszonylag képlékeny, ezért a modellezés szerzői alkotásnak is teret enged. Habár a jog egzakt módon definiál, a szakszövetségek körülhatárolásakor nem lehet csupán a jogszabályokra támaszkodni. Egyrészt, a szakirodalom is több helyen jelzi, hogy a jogalkotók e tekintetben nem mindig jártak el reálisan, ráadásul a jogi szabályozás is folyamatosan változik. Másrészt a gyakorlat is jól példázza, hogy e szervezetek nem teljesen papírforma szerint viselkednek. Felmerül például egy alapvető kérdés, miszerint milyen szervezet tulajdonképpen a szakszövetség – civil, nonprofit, állami szervezet, köztestület, gazdasági társaság – vagy ezek ötvöze?

A második vizsgálati nézőpont elsősorban egy önálló empirikus kutatáshoz kötődik. A Magyar Atlétikai Szövetség esettanulmánya jó alapot szolgál a szakszövetségek közmegítélésének tárgyalásához, valamint a viszonyrendszer elemzéséhez. Olyan kérdések tartoznak ide, minthogy:

- Milyen szervezetnek tartják a sportolók a szakszövetségeket?
- Milyen a sportolók tájékozottsága a szakszövetség státuszára vonatkozóan?
- Mennyire ismerik a sportolók a szakszövetség és a sportág ügyeit?
- Milyen az érzelmi viszonyulás? Milyen mértékű a bizalom szintje?
- Hogyan értékelik a sportolók a demokrácia érvényesülését a viszonyrendszerben?
- Milyenek a szereplők politikai attitűdjei? (Populista/paternalista vonások jelenléte.)
- Milyenek a csoportközi viszonyok? (Beleértve az előítéletesség, sztereotipizálás, társas identitás kérdésköreit).

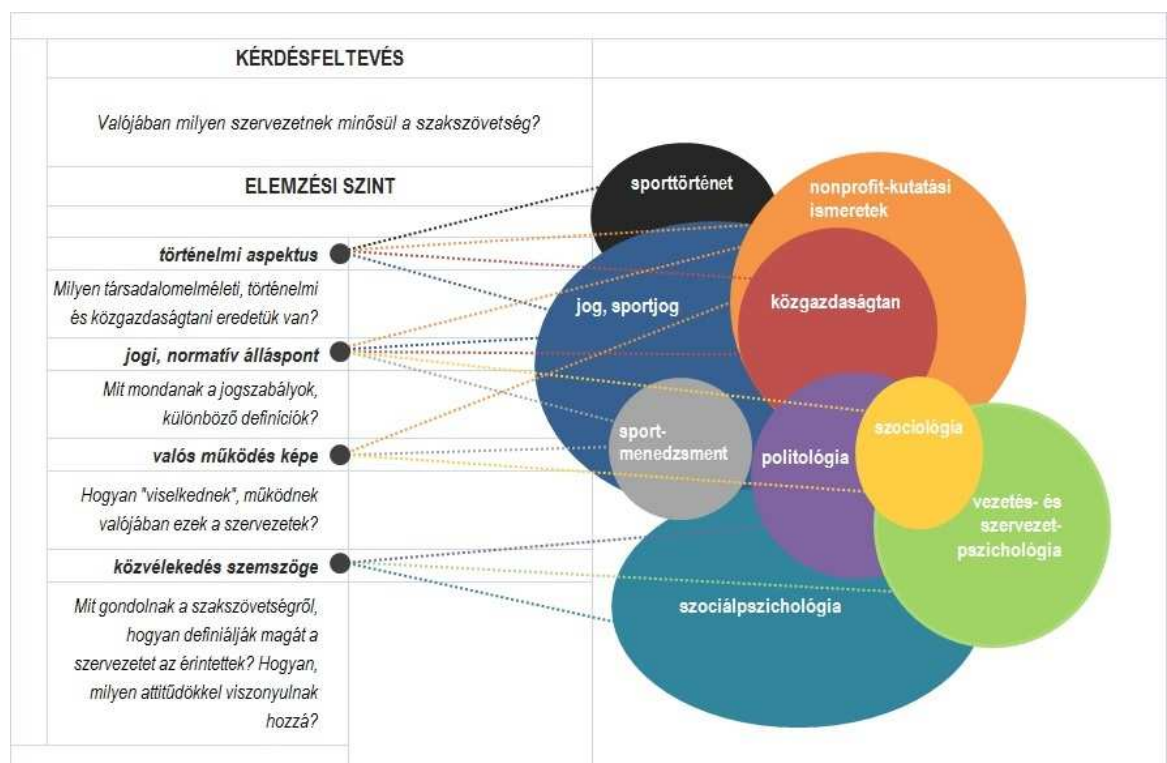
3. Hipotézisek

A fenti kutatási kérdésekre reflektálva az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

- A sportolók, sportegyesületek bizalmatlanok és előítéletesek a szakszövetségekkel szemben, aminek a hátterében a következő okok állnak:
  - a. A sportolók nagy része tudatlan a szakszövetségek jogi státuszával, rendeltetésével kapcsolatban, mivel a társadalmi szektorokat sem látják átrendesen.
  - b. A sportolókat egyszerre jellemzi a populista (rendszerellenes, vezetőellenes) és a paternalista (gondoskodó intézmény-központú) attitűd.
  - c. Mindezek mellett feltételezem, hogy a viszonyrendszerben valóban érvényesülnek hierarchikus (és nem civil jellegű) vonások, ami a szakszövetségek bonyolult szektorális elhelyezkedésének tudható be.

4. Módszertan

4.1. Érintett tudományterületek és elemzési aspektusok

1. ábra: Érintett tudományok és összefüggéseik (saját készítésű ábra)

Ahogy a kérdésfeltevés során is megmutatkozott, a dolgozat többféle nézőpontot integrál, ennél fogva a kutatás is több tudományterületet, ismeretterületet érint. Mivel a dolgozat a szakszövetségre, mint szervezettípusra és csoportra (egyének közössége) koncentrál, ezért elsősorban a társadalomtudományokat érinti, valamint a jogtudományból és a politikatudományból is merít.

4.2. Célkitűzések

Felmerülhet a kérdés, hogy az elméleti részek miért taglalják ennyire kiterjedt módon a témát, miközben annak feldolgozására sem leíró, sem pedig empirikus szinten nincs lehetőség. Ennek alapvetően két oka van, amelyek egyúttal a dolgozat célkitűzéseit is megmagyarázzák.

Egyfelől lényeges szempont az, hogy a dolgozat elkészítése és az abban részint megjelenő kutatás közel sem fedi le egymást. A téma tanulmányozásával távlati céljaim vannak, tehát ez a kutatás egyfajta alapként szolgál egy nagyobb szabású „küldetéshez”, emiatt a dolgozatnak nem célja a téma teljes feldolgozása, csupán annak előkészítése. A diplomamunka felfogható egyfajta mintadarabnak is, ami felvázolja a témát, hipotéziseket hoz létre, továbbá modellezi azt, hogy miként lehetne a jövőben ezt tudományos igényességgel és érvényességgel kutatni. A „vázlatos jellegű” funkció némiképp legitimálja a tartalomban megjelenő aránytalanságokat, esetleges csapongásokat, valamint fontos azt is deklarálni, hogy a dolgozatnak nem célja a reprezentativitás.

Másfelől azért is szintetizálja – olykor kissé indokolatlan részletességgel a tematikát, hogy az elemzés érthetővé, valamint érdekessé váljék. Mivel a téma hazai feldolgozottsága csekély, ezért szükségessé válik a részletesebb kontextus teremtés és a kutatási kérdések mélyrehatóbb kifejtése. Félő ugyanis, hogy e nélkül az elemzés megfoghatatlanná válna.

4.3. Alkalmazott módszerek

A dolgozat két nagyobb elemzési részre bontható. Az elméleti háttér – a megszokottnál valamivel hosszabban értekezik az elméleti megközelítésekről, ezért ezt akár elméleti kutatásnak is lehet mondani. Nemcsak a terjedelme miatt, hanem az elemzés minősége miatt is. Ez a rész ugyanis rendelkezik önálló

kutatási kérdésekkel és szerzői nézőpontokkal, továbbá a szakirodalmat is tüzetesebben, a vizsgálatnak megfelelő logikával dolgozza fel.

Az empirikus vizsgálati rész egy önállóan végzett, primer kutatás eredményeit mutatja be és veti össze a vonatkozó szakirodalommal. Ezen belül is megkülönböztethető egy általános és egy specifikus rész. Utóbbi egy esettanulmány, ami a Magyar Atlétikai Szövetség megítélését hivatott szemléltetni. Elsősorban szociológiai, szociálpszichológiai jellegű kutatásról van szó, amely kérdőíves módszer segítségével valósult meg. Ennek megfelelően a módszertant kvantitatívnak lehetne nevezni, de valójában a kérdőív lényegi része kevésbé számszerűsíthető attitűd-elemzésből áll, így tartalmi szempontból inkább a kvalitatív a helyes megállapítás.

A kérdőív alapvetően 4 kérdésblokkból áll: demográfiai szűrő, spontán viszonyulás-felmérés, részletes attitűd-vizsgálat (további 4 kérdéscsoporttal: bizalom szintje, demokrácia-észlelés, sztereotipizálás mértéke, politikai attitűdök), valamint tájékozottság felmérése (egzakt adatok ismerete). A kérdéscsoportok sorrendje szándékosan úgy lett meghatározva, hogy a kitöltők tényleges viszonyulása, vélekedése jól visszatükröződjön.

Összesen 46 tételre irányultak a kérdések, ám ebben benne vannak a részkérdések és nagyon sok állítás-értékelés is. A kérdőív egyaránt tartalmazott zárt és nyitott kérdéseket, de az attitűd-vizsgálat minden esetben zárt kérdésekből állt, ahol jellemzően adott tárgyra vonatkozó állításokat kellett számszerűen (1-7-ig terjedő skálán) értékelni, különböző érzelmi viszonyulások mentén. Nagyjából 5-7 percet vett igénybe a kitöltés, amely természetesen önkéntes, anonim volt. A kitöltés egyetlen feltétele, hogy az adott személy valaha, valamilyen sportágban, sportolóként vagy szakemberként (elsősorban edzőként) versenyszerűen részt vett. A kérdőív elektronikus formátumban, a kerdoivem.hu segítségével készült el. Habár az esettanulmány miatt az atlétika sportág képezte a célcsoportot, ugyanakkor más sportágak résztvevői is kitölthették, mert a vizsgálatnak vannak olyan elemei is, amelyek nem specifikusak, hanem a szakszövetségekre általános értelemben irányulnak (például a szakszövetség, mint szervezet értelmezése). Összesen 102 kitöltés érkezett, amiből 19 edző, a többi versenyző. A sportágak eloszlása pedig a következő: 60 db – atlétika, 12 db – triatlon, 8 db – sísport, 5 db – tájfutás, 17 db – egyéb sportágak. A 102-es elemszám, valamint az összetétel is érzékelteti, hogy nem lehet reprezentatív kutatásról beszélni. Az atlétikára

vonatkozó esettanulmány azért lehetővé tesz egyfajta vizsgálati modellezést, a teljes minta pedig megfelelő alapot képez arra, hogy kiderüljenek például olyan gyakori vélekedések, minthogy a versenyzők civil, állami vagy üzleti szervezetnek tartják-e a szakszövetségeket.

II. ELMÉLETI HÁTTÉR

1. A háromszektorú vegyes gazdasági modell bemutatása

1.1. Bevezetés

A nonprofit szektor elemzésére irányuló elméleti kutatásra azért van szükség, mert e szektor fogalmi rendszere és szervezeti köre meglehetősen bonyolult, ezért a szakszövetségek helyének, szerepének megértéséhez szükség van nonprofit kutatási ismeretekre. A nonprofit szektor elemzése előtt még bemutatásra kerülnek a különböző társadalmi szektorok, hogy így érthetőbbé váljék a civil társadalom jelentésértartalma és természete. A társadalmi szektorok a társadalom struktúrájának egy lehetséges értelmezési kerete. A társadalmi struktúra-elemzések alapvető vizsgálati kérdésköre az, hogy mely strukturáló erők – például a gazdaság, a hatalom vagy a társadalmi rend alakítják ki a társadalmi szerkezetet.¹ Emellett azzal is foglalkozik, hogy milyen elvek mentén szerveződik a társadalom, milyen csoportokra lehet osztani, vagy hogy milyen rendszerek képezik a társadalom struktúráját.² A háromszektorú vegyes gazdasági modell az alábbi szférákat különbözteti meg:

1. piaci/gazdasági/üzleti szektor ~ (magánszféra, versenyszféra)
2. állami/kormányzati/közösségi szektor ~ (közsféra)
3. harmadik/nonprofit/civil szektor ~ (civil társadalom)

1.2. A gazdaság szektor és a koordinációs mechanizmusok

Az első szektorba tehát a gazdasági szféra azon része tartozik, amely amellet, hogy természetesen profitorientált tevékenységet végez, egyúttal a magánszférához (és nem az államhoz) tartozik. Fontos tehát megjegyezni, hogy a gazdaság, gazdasági rendszer fogalmak nem azonosak az üzleti szektorral. „Minden társadalom életének egyik legfontosabb területe a gazdálkodás >(gazdaság)< , vagyis a társadalom tagjai szükségleteinek kielégítését szolgáló

---

¹ Berger Viktor: *A társadalmi struktúra-elemzés dilemmái és eldöntendő kérdései*. Statisztikai Szemle, 91. évf/3.sz. 306.o.

² https://hu.wikipedia.org/wiki/T%C3%A1rsadalmi_strukt%C3%B3ra

javak és szolgáltatások előállítására.”³ Attól függően, hogy a gazdaságot jellemzően melyik koordinációs mechanizmusok befolyásolják, gazdasági rendszerekről beszélhetünk. A régi, hagyományos gazdasági rendszert követően az alábbi rendszerek jöttek létre az elmúlt évszázadokban: piacgazdaság, vegyes gazdaság, tervgazdaság (és ezekből létrejövő egyéb irányzatok). A koordinációs mechanizmusokat Kornai János, mint a terület fő hazai kutatója a következőképpen különböztette meg:⁴

- piaci (mellérendelt viszony, haszonszerzési cél/profitorientáció)
- bürokratikus/állami (alá-fölérendeltségi viszony, utasítás/ellenőrzés),
- agresszív (alá-fölérendeltségi viszony, erőfölényből történő kikényszerítés),
- etikai (mellérendeltségi viszony, ajándékozó motiváció).

Alapvetően a piaci koordináció tudja leghatékonyabban szervezni a társadalmat,⁵ de önmagában ez a mechanizmus sem elégséges. Ennek oka egyfelől az, hogy tökéletlenségei lehetnek (egyenlőtlenség, monopólium, konjunktúraciklusok),⁶ ezért a kudarcok kezeléséhez óhatatlanul szükséges a kormányzati korrekció. Másfelől vannak olyan közjavak, amelyek előállításához feltétlenül szükség van bürokratikus szervezésre. Emellett a társadalomban rengeteg nem gazdasági érték és szükséglet található, amelyeket a piac önmagában szintén nem tud kezelni az eltérő piaci mechanizmus természetéből fakadóan. Mindezek után már jobban érthető, hogy a gazdasági szektor mellett miként különül el az állam és a civil társadalom szektorai.

A piaci szektorba értelemszerűen azok a szervezetek tartoznak, amelyek a piaci koordinációs mechanizmus elvén működnek. Piaci szereplőként, profit szerzés céljából végeznek rendszeres gazdasági tevékenységet. A szektor alapegysége a vállalat, amely termelő, szolgáltató és értékesítő tevékenységet végez, a kettős értékteremtés logikája szerint („fogyasztói szükségletek kielégítése nyereség elérésre által”).⁷ Emellett a gazdasági szektor magában foglalja

---

³ Andorka Rudolf: *Bevezetés a szociológiába*, Osiris (2006) 459.o.

⁴ Kovács Éva: *Koordinációs mechanizmusok és fejlődésük az államigazgatásban (1990-2014)*. PhD értekezés, Budapest, (2014). 25.o.

⁵ Chikán Attila & Czákó Erzsébet: *Vállalatgazdaságtan*, 3. előadás (2012)

⁶ Samuelson-Nordhaus: *Közgazdaságtan*. Akadémiai K., Budapest (2006) 39.o.

⁷ Chikán Attila: *A kettős értékteremtés és a vállalat alapvető célja*. Vezetéstudomány, 34. évf. 5. sz. 24.o.

mindazokat a szervezeteket, amelyek esetleg más jogi formában, de mindenképpen üzletszerűen és profitorientáltan működnek.

1.3. Az állami szektor

A nemzetközi jog a következőképpen definiálja az államot: „Olyan társadalmi közösség, mely szervezett politikai hatalomnak alávetett területből és lakosságból áll, amit a szuverenitás jellemez.” (*Badinter bizottság 1991*)⁸ Az állam Max Weber definíciója szerint „az a politikai intézmény, amely egy pontosan körülhatárolt területen egyedül alkalmazhat kényszert.”⁹

Az állam tevékenysége elsődlegesen a közjó szolgálatára irányul. Olyan szolgálatokat végez, amelyek az egész társadalom számára egyaránt fontosak (közfeladatok, közellátás). A közösségi szükségleteket a társadalom közös forrásaiból (közpénzek, államháztartás) fedezi, és így közjavakat állít elő. Az állam gazdálkodásának mechanizmusa a redisztribúció (újraelosztás) elvén történik, tehát - a többnyire az állampolgárok adóiból származó bevételeket, az államháztartási koncepciója szerint költi el. Szerepeit, feladatait az alábbiak szerint lehetne összefoglalni:¹⁰

- A piac hatékonyságának elősegítése: a szabad verseny feltételeinek biztosítása, piaci kudarcok korrigálása, erőforrás allokáció megszervezése.
- Társadalmi igazságosság szolgálata: alapvető közintézmények működtetése (például közegészségügy, közoktatás, közüzem), közjavak termelése (például közinfrastruktúra), szociális háló fenntartása.
- Stabilitás, társadalmi rend, jogállamiság fenntartása és a külső védelem biztosítása: törvényhozás, végrehajtói, bírói hatalom, rendfenntartó szervek szolgálata (például rendészet, hadsereg).

A dolgozatnak nem célja az állami szféra szerkezeti elemzése (ami majdnem olyan nehéz feladat, mint a civil szféra feldolgozása). Mindenesetre röviden annyit érdemes megjegyezni, hogy a közszektor szervezetei közé tartoznak a közigazgatási szervek (önkormányzati és államigazgatási szervek), az ezek hatáskörébe tartozó közintézmények (pl. rendfenntartó szervezetek) és

⁸ Szomor Sándor: *Nemzetközi jog*. (egyetemi előadás-jegyzet), 2.o.

⁹ Andorka Rudolf: *Bevezetés a szociológiába*, Osiris, 2006. 501.o.

¹⁰ <https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%81llam> felhasználásával

költségvetési szervek (pl. közoktatási, közegészségügyi intézetek), valamint az állami tulajdonú gazdasági szervezetek (pl. közüzemi vállalatok) és a politikai pártok.¹¹ Mindezekon kívül vannak nehezen besorolható, egyéb állami szervezetek is, amelyek alapvetően közfeladatokat látnak el és közjogi státusszal rendelkeznek.

1.4. A harmadik – civil, nonprofit szektor

A harmadik szektor – ahogy neve is jelzi, azoknak a szervezeteknek, társadalmi szegmenseknek az összessége, amelyeket alaptermészetüknél fogva nem lehet sem a piaci, sem az állami szektorba sorolni, ugyanakkor intézményesültségük révén az informális szférától (család, baráti körök, ad hoc társadalmi mozgalmak) is elkülönülnek. Ebbe a halmazba értelemszerűen, egyfelől a nonprofit szervezetek nagy része tartozik, hiszen ez zárja ki őket az üzleti szektorból. (Az államháztartás és a költségvetési szervek is kvázi nonprofit jelleggel működnek, de az állam, mint szerveződés eleve közérdekű célból létezik, és így a közszférában (társadalmi nyilvánosságban) fel sem merül az a típusú profitorientáció, ami a piaci mechanizmust jellemzi.) Másfelől azok a szervezetek, amelyek függetlenek a kormányzati szférától, politikától, tehát amelyek nem is az állami szektor részei (elsősorban nem közfeladatokat látnak el, nem rendelkeznek közhatalommal, továbbá önszerveződés útján jönnek létre, illetve működnek).

Az előbbi jellemzés jól szemlélteti, hogy miért hívják a harmadik szektort többek között nonprofit, valamint nem kormányzati szektornak is. Emellett gyakori a civil szektor elnevezés is, aminek fő oka éppen az, hogy a szektor hozzávetőleges határai lefedik annak a halmaznak a nagy részét, amit civil társadalomnak szoktak hívni. A civil szó jelentése egyébként főként az államtól való függetlenségre, a polgári státuszra vonatkozik („egyenruhát nem viselő”, „hivatalon kívüli személy”).¹² Ez rávilágít arra, hogy a civil társadalom lényege az önszerveződés, öntevékenység, önkéntesség, amelyeket pedig társadalmi, közösségi célok vezérelnek – ily módon a civil szféra (magánszemélyekből álló

---

¹¹ Nyusztay Lászlóné dr. Dévai Katalin: *Államháztartás és költségvetés* (ÁVF jegyzet) felhasználásával

¹² http://wikiszotar.hu/wiki/magyar_ertelmezo_szotar/Civil

autonóm szervezetek) egyfajta párbeszédet, közvetítést próbálnak folytatni az állam és a társadalom között.¹³

A felsorolt fogalmak (e kategória további fogalmaival együtt) ugyan sok hasonlóságot hordoznak, ugyanakkor számos tekintetben lehet különbségeket találni közöttük – és épp ez példázza a szektor szembetűnő heterogenitását. A teljes szektor megértése érdekében érdemes a fogalmi eltérésekre és összességében az úgy nevezett nonprofit kutatásra hangsúlyt helyezni. Ez segíti a civil, nonprofit „természet” megismerését és eligazítást nyújt e szervezetek szerteágazó rendszerében.

2. A harmadik szektor részletes elemzése

2.1. Bevezetés

Talán a harmadik szektor az egyetlen gyűjtőfogalom, amit félreértés nélkül lehet használni. A szektor elnevezésére nincs sztenderd megállapodás sem nemzetközi, sem hazai szinten. A nyugati-, illetve kelet-európai fogalomrendszer között figyelemre méltó eltérés található, ugyanis a nyugati aspektus kimondottan az autonóm közösségi cselekvésre (önkéntesség) teszi a hangsúlyt, az utóbbi inkább az államtól való függetlenségre, illetve az állammal szembeni cselekvésként értelmezi a civil társadalom lényegét.¹⁴ Fontos megjegyezni, hogy a keleti régió is folyamatos változás alatt áll. Ráadásul az értelmezések és elnevezések tekintetében a hazai szakirodalom sem teljesen egységes. A rendszerváltást követően a hazai nonprofit kutatók az Egyesület Államokból származó fogalomrendszert honosították meg, és a terület egyik fő kutatójának, Kuti Évának a kezdeményezésére a „nonprofit” kifejezés vált a legelfogadottabbá.¹⁵ (Emiatt a továbbiakban többnyire ezt a fogalmat fogom használni a teljes szektor megnevezésére). Egyébként a szerteágazó fogalomhasználat abból a szempontból jó, hogy rámutat a szektor heterogén összetételére, és a különböző kifejezésekkel rá lehet világítani az adott entitás fő tulajdonságaira. A nemzetközileg is leggyakrabban használt Lester M. Salamon és Helmut K. Anshier által kidolgozott tipológia is erre támaszkodik. Ez a

---

¹³ Sárbogárd Város Önkormányzatának Civil Konceptiója (2004) 4.o.

¹⁴ Bocz János: *A nonprofit szektor strukturális átalakulása Magyarországon*. Ph.D. értekezés, Budapest (2009) 40.o.

¹⁵ U.o. 44.o.

kategóriarendszer a nonprofit szervezeteket 5 alapvető ismérvét összegzi, amelyek az alábbiak:¹⁶

- intézményesültség
- kormánytól való függetlenség
- önkormányzatiság
- profitszétosztás tilalma
- önkéntesség, öntevékenység

Ezek a kritériumok nagyszerűen kiemelik a nonprofit szervezetekre jellemző fő tulajdonságokat, amelyek többé-kevésbé mindig érvényesülnek, továbbá ez magyarázatot ad a különböző szinonimák használatára is. A kormánytól való függetlenség például a nem-kormányzati szervezetek (NGO) fogalmat idézi, az önkormányzatiság az autonómiára, függetlenségre utal, a profitszétosztás tilalma a nonprofit szervezet (NPO) elnevezést erősíti, az önkéntesség pedig szintén egy önmagában is létező szinonima (önkéntes szektor).

2.2. *Civil – nonprofit fogalmak viszonya*

A fenti összegzésekből jól látszik, hogy a szektorra jellemzően használt civil, nonprofit, nem-kormányzati, önkéntes kifejezések némileg eltérnek egymástól, de mindenképpen összefüggnek és kiegészítik egymást. A szektor megnevezésére talán a civil és a nonprofit elnevezés a legalkalmasabb, nem véletlenül terjedt el a legjobban e két fogalom. Mindazonáltal érdemes e két fogalom, illetve szervezetcsoport közötti különbséget is feltárni. Bocz János erre például így reflektál:¹⁷

„A civil és nonprofit szervezetek fogalmának elméletitörténete és jelentéstartalmuk vizsgálata alapján kijelenthető, hogy a civil és nonprofit szervezetek két alapvetően eltérő szervezetcsoportot alkotnak, és bár ezek nem azonosak, de a nonprofit szervezeteknek éppúgy lehetnek civil jellegzetességeik (pl. az önkéntesség, a kormánytól való függetlenség), mint

---

¹⁶ Kákai László: *Pártok és civil szervezetek: közös gyökerek, eltérő fejlődési pályák*. Pécsi Politikai tanulmányok II. Pólusok (2006) 17.o.

¹⁷ Bocz János: *A nonprofit szektor strukturális átalakulása Magyarországon*. Ph.D. értekezés, Budapest (2009) 234.o.

ahogy a civil szerveződéseknek is lehetnek nonprofitokra jellemző sajátosságai (pl. intézményesült működés a profitszerzés elsődleges célja nélkül).”

Machler Judit - Bartal Annamária és Czike Klára nonprofit kutatása nyomán - a következőképpen összegezte e kérdéskört:¹⁸

„A nonprofit szektor a civil társadalom része, de bizonyos értelemben szűkebb, bizonyos értelemben tágabb a jelentése, mint a civil társadalomé. Szűkebb abban az értelemben, hogy nem reprezentálja a civil társadalom egészét, ugyanakkor a nonprofit szektor fogalma tágabb is, mint a civil társadalomé, mert a magyar nonprofit szervezetek közé számos olyan szervezet (például: közalapítvány, köztestület, közhasznú társaság) tartozik, amely nem állampolgári kezdeményezésre jött létre, tehát kevésbé felel meg a civil társadalom működési kritériumának, az alulról szerveződésnek.”

Ez az összehasonlítás azt sugallja, hogy a két halmaz mérete ellentétes is lehet, attól függően, hogy milyen aspektusból vizsgáljuk. Talán úgy is lehetne következtetni, hogy ha jogi, formális szempontból nézzük, akkor a nonprofitok halmaza a nagyobb, mivel ez alapvető vonás és egyben kritérium a civil társadalomban. Ugyanakkor társadalmi, strukturalista szempontból a civil társadalom tekinthető a terjedelmesebbnek, mert ez fejezi ki a civil, nonprofit, önkéntes...stb. szervezetek eredetét, „társadalmi hovatartozását”. Ez az érvelés viszont megtámadható Machler Judit definíciójának második felével, vagyis azzal, hogy bizonyos nonprofit szerveződések csak kevés civil vonással rendelkeznek. Ez az ellentmondás talán úgy oldható fel, ha a civil társadalom és a civil szervezetek fogalmi köre elválasztásra kerül. Bizonyos megközelítések szerint a civil szervezetek köre a civil társadalom jelentéstartalmához képest azokra a klasszikus társadalmi szervezetekre szűkül, amelyek önszerveződés útján, kifejezetten közösségi célokért jönnek létre és abszolút önkéntes jelleggel működnek. A nonprofit szektorban azonban vannak nem civilnek minősülő szervezetek is, például az államhoz kötődő köztestületek, közalapítványok, a piaci jellegű közhasznú társaságok, valamint a nehezen besorolható pártok, egyházak, szakszervezetek. Ezeknél a szervezeteknél az államtól való függetlenség és az

---

¹⁸ Machler Judit: *A magyarországi nonprofit szektor, különös tekintettel az ezredfordulóra – a kutatások tükrében.* (Nonprofit Monitor, 2010) 38.o.

önkéntesség kritériumai csak részben érvényesülnek. Ezt a szintézist képviseli Nárai Márta is, aki így ábrázolta doktori értekezésében a civil társadalom-civil/nonprofit/egyéb szervezetek kapcsolatát:¹⁹

2. ábra: A civil társadalom struktúrája és szervezetei

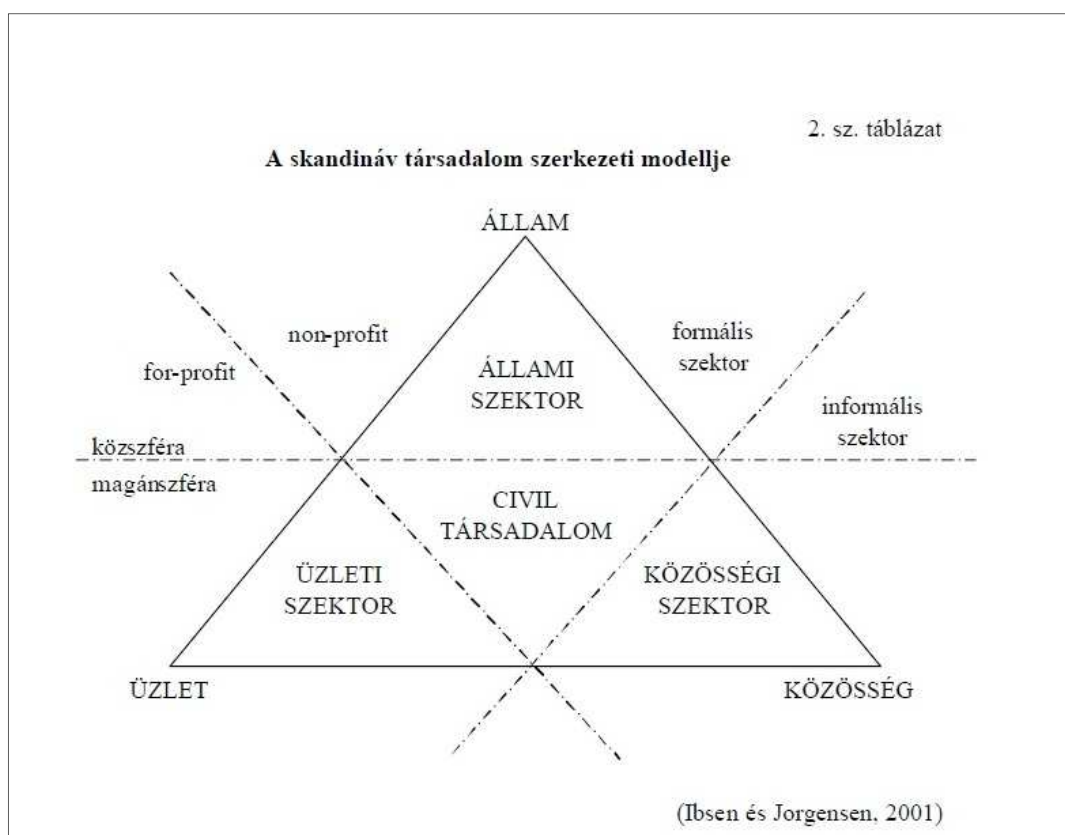
A szektorokkal összefüggő definícióknál még felmerülhet a magánszféra-közsféra fogalmi is. Habár a magánszféra esetében igazából az üzleti szektorra, míg a közsféra esetében az állami szektorra szoktak gondolni, tágabb értelemben ez mégsem ilyen egyszerű. Egyrészt hozzá kell tenni, hogy jogi szempontból a civil szektort is lehetne magánszférának hívni, mivel magánszemélyekből álló, alulról szerveződő, magánjogi szervezetek tartoznak bele. Másrészt, társadalmi-politikai szempontból a közsféra is vonatkozatható lehetne rá, hiszen a civil szervezetek a társadalmi nyilvánosság terepén mozognak, sok esetben a széles értelemben vett közéletben is részt vesznek.

Végül, érdemes megtekinteni az alábbi, skandináv modellt,²⁰ ami jól szemlélteti az eddig tárgyalt struktúrákat és a neve ellenére nagyrészt vonatkozatható az európai vegyes piacgazdaságok nagy részére, így Magyarországra is. Ez az ábra nagyszerűsége főként abban rejlik, hogy a háromszög területét olyan tengelyekkel osztották fel, amelyek lényegi

¹⁹ Nárai Márta: A nonprofit szervezetek helye és szerepe a helyi társadalmak életében, Ph.D. értekezés Győr-Budapest (2008) 11.o.

²⁰ Hédi Csaba: Az állami, a civil és az üzleti szféra részesevé az egyetemi-főiskolai sportban az 1990-es években, Ph.D értekezés (2004), 42.o.

tulajdonságokra világítanak rá: profitorientáció megléte, formalizáltság (intézményesültség) megléte, nyilvánosság (köz/magán) megléte. Talán annyit érdemes hozzáfűzni, hogy a civil társadalom és a magánszféra viszonya nem ilyen egyértelmű (imént esett szó erről). Emellett a közösségi szektor elnevezés sem sztenderd fogalom, mert ezt hazánkban inkább az állami szektor szinonimájaként használják (közpénz, közigazgatás, közösségi közlekedés...stb. analógiáján), de a vonatkozó szakirodalom „zárójelben” meg szokta említeni ezt a negyedik területet is, amit inkább informális szektornak hívnak és a harmadik szektorhoz hasonlóan egyfajta gyűjtőfogalom, amit nehéz pontosan körülhatárolni.

3. ábra: Társadalmi szektorok rendszere a skandináv modell alapján

2.3. Nehezen besorolható „kvázi-autonóm”, „fél-állami” szervezetek

A nonprofit kutatás „szépsége”, hogy számos olyan szervezet létezik a szektorok határain, amelyek ugyan tartalmaznak civil vagy nonprofit sajátosságokat, de nem lehet egyértelműen besorolni őket. Az egyházak besorolása például azért nehéz, mert sok szállal kapcsolódnak az államhoz, továbbá a belső struktúrájuk, működésük is sok esetben eltér a civil

szervezetekétől. A pártok ugyan civil gyökerekkel rendelkeznek, sőt a parlamentbe kerülésük előtt szinte egyesületként is működnek, de a jog mégsem tekinti a civil társadalom részének, mert politikai tevékenységük révén nem függetlenek, a közhatalmat gyakorló pártok pedig már az állami apparátus részét képezik. Emellett vannak olyan kritikus szervezetek is, amelyeknek már az alapítása sem teljesíti egészen a civil feltételeket. Ezeket a „fél-állami” szervezetek a nemzetközi szakirodalom „Quango” (=kvázi autonóm) névvel illeti, mivel „szoros kapcsolatban állnak a kormánnyal és részt vesznek annak programjaiban. A Quango-k a nem kormányzati szervezetekhez képest kisebb szervezeti autonómiával rendelkeznek, gyakran a kormányzat kezdeményezésére jönnek létre és jelentős állami támogatásban részesülnek.”²¹ Ide tartoznak elsősorban a köztestületek, közalapítványok, kamarák, de funkcionális szempontból, szigorúan vizsgálva a szakszövetségeket is ide lehetne sorolni. A köztestületek nem magánkezdeményezésre alakulnak, hanem törvény hozza őket létre. A szakszövetségekre ez nem igaz, de működésükben mégis sok hasonlóság fedezhető fel. A köztestületekhez hasonlóan a szakszövetség is kap egyedi jogosítványokat, közfeladatokkal összefüggő megbízásokat az államtól, továbbá elmondható az is, hogy mindkét szervezettípus erősen függ az állami forrásoktól, ami meggátolja az államtól való tényleges függetlenségüket.²²

3. A sportági szakszövetségek komplex meghatározása

3.1. Fogalmi pontosítás

A dolgozat címe, továbbá maga a tárgyalás is sportági szakszövetségeket (röviden: szakszövetségeket) említ, de fontos hozzátenni, hogy a dolgozat témája szempontjából lehetne akár a tágabb értelmű sportszövetség fogalmat is használni. Ennek oka az, hogy a sportszövetség és a sportági szakszövetség jogi szinten ugyan elhatárolódik egymástól, de a kutatás szempontjából nincs különbség a működésük, illetve a sportegyesületekhez fűződő viszonyuk tekintetében. Ennek ellenére mégis a szakszövetségekre koncentrálna a kutatás, amelynek két jelentősebb oka van: Egyrészt a szakszövetségi státusszal rendelkező szövetségek rendszerint

---

²¹ Bocz János: *A nonprofit szektor strukturális átalakulása Magyarországon*. Ph.D. értekezés, Budapest (2009) 48.o.

²² U.o. 196.o.

nagyobb horderejű tevékenységet végeznek, ezért alkalmasabbak a viszonyrendszer szemléltetésére. Másrészt az esettanulmányban szereplő szervezet is szakszövetségnek minősül.

3.2. A szakszövetségek kialakulásának elméleti háttere

A szakszövetségek a sport öngazgatásának legfontosabb szervezetei, ugyanis a sport civil szférájának ernyőszervezeteiként funkcionálnak. Önálló jogi személyiséggel és önkormányzattal rendelkező társadalmi szervezetek, amelyeknek a rendeltetésük az, hogy egy egész sportág életét szervezik, igazgatják és mindeközben a tagjaik (elsősorban sportegyesületek) érdekeit képviselik és szolgálják.²³ Valójában a szakszövetségek is egyesületként működnek, de létezésük célja és így feladataik is eltérőek. A sportegyesületek tagjai természetes személyek, vagyis maguk a sportolók, akik sportolás céljából alkotnak társadalmi közösséget. Céljuk közvetlenül a sporttevékenység végzése. Ebben a tekintetben a sportegyesület, mint szervezet rendelkezik önértékkel is. A sportegyesületeknek – különösen a versenyrendszerben való részvétel miatt – szükségük volt egy olyan „egyesületre”, amely elvégzi azokat a feladatokat, amelyekre az egyesületeknek nincs kapacitásuk, szakértelmük, sőt lehetőségük se, ugyanis praktikus okokból kifolyólag ezeket a szervezési munkákat csak központosítva, egy irányító egység kezébe adva lehet elvégezni. Ezek a megbízott, jogosítványokkal felruházott egyesületek lettek tehát a szövetségek. A szövetség elnevezés is jelzi, hogy közös célokkal rendelkező, hasonló entitások összefogásáról, szerződéséről van szó. Ily módon a szövetség nem igazán értelmezhető önértékkel rendelkező, autonóm közösségként, mert ezek végeredményben csak instrumentális (eszköz-jellegű) szervezetek, amelyeket a szükségszerűség szült. Ugyanakkor alulról szerveződő szervezetek, hiszen nem a közhatalom hozta/hozta létre és nevezi ki, hanem a tagság (sportszervezetek). A szakszövetség lényegében egy szervező egység, amelynek természetesen vannak emberi tagjai is (vezetők, alkalmazottak), de valójában a sportszervezetek képezik az igazi tagságot. Hasonló modelltől van szó, mint az állam és az egyén (illetve egyének közössége) között, de a szakszövetségek eredendően jóval szorosabb és közvetlenebb viszonyban állnak a tagjaikkal, ezért alapvetően megmarad a

---

²³ Princzinger Péter: *Sportjog I.* ELTE, Budapest (2010) 115.o.

lényegi azonosság (civil jelleg) közöttük. Attól még, hogy a szakszövetségek igazgató, részben kormányzó szerepben állnak, nem kerülnek ki a civil társadalmi közegből és ez egyesületek fölé rendeltségük sem válik annyira hierarchikussá, mint az állami koordináció. Igaz, ez az elméleti kiindulópont csak többé-kevésbé állja meg a helyét a gyakorlatban, hiszen ezek a szervezetek időről időre változnak, valamint maga a szervezettípus sem egy homogén kategória. Ez a kérdéskör viszont már egy önálló kutatási területhez tartozik. A szakszövetségek ismertetésének elején mégis indokoltnak láttam az „eredet kérdésére” kitérni, mivel ez nagymértékben meghatározza a viszonyrendszer megközelítését.

3.3. Elhelyezkedésük a társadalmi szektorokon belül

A dolgozat már eddig is több alkalommal érzékeltette, hogy a szakszövetségek definiálása mennyire nehéz feladat. A klasszikus háromszektorú vegyes gazdasági modellben a szakszövetségek alapvetően a harmadik szektorba tartoznak, mert eleget tesznek az alábbi kritikus tényezőknek:

- nem profitorientált szervezetek
- alapvetően függetlenek az államtól, kormányzattól és a politikától
- önszerveződő, öntevékeny, önkormányzati elven működnek
- közérdekű, közhasznú tevékenységet végeznek
- érdekképviselő és érvényesítő szerepet látnak el

A későbbiekben azonban majd látni lehet, hogy ezek a kritériumok, illetve más szempontok csak részlegesen érvényesülnek a valóságban. Emiatt a szakszövetségeket akár a határterületekhez is lehetne sorolni, mivel az állammal való összefüggésük, az állami mechanizmusok egyidejű megjelenése, továbbá a mérsékelt piaci szerepvállalásuk miatt a másik két szektortól sem lehet teljesen elválasztani. Mindazonáltal az eredetük, jogállásuk és a nonprofit ismérvek többsége révén a harmadik szektor a helyes kiindulópont. Az előző fejezetben is előkerült a nonprofit és a civil fogalmi kör különbsége. E tekintetben azt lehetne mondani, hogy inkább nonprofit, mintsem civil szervezeteknek minősülnek, továbbá hasonlítanak a köztestületekhez (állami együttműködésük révén) és időnként az amerikai típusú ligaszervezetekhez is, amelyek pedig tisztán piaci szereplők.

3.4. Jogállásuk és jogszabályi hátterük

A szakszövetségek definiálása és részletes szabályozása a Sporttörvényben, mint ágazati jogszabályban található meg. A Sporttörvény III. fejezetének 19. paragrafusa először általánosan a sportszövetségekről ír. Pár szakasszal később az országos sportági szakszövetségekre (röviden: szakszövetségek) tér át. A 20. paragrafus 1-3. szakasza az alábbi megállapításokat tartalmazza:²⁴

20. § (1) Az országos sportági szakszövetség (a továbbiakban: szakszövetség) olyan sportszövetség, amely sportágában kizárólagos jelleggel az e törvényben, valamint más jogszabályokban meghatározott feladatokat lát el, és törvényben megállapított különleges jogositványokat gyakorol.

(2) A szakszövetségnek kizárólag olyan sportszervezetek és sportiskolák, valamint az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítványok lehetnek tagjai, amelyek az adott sportág versenyrendszerében részt vesznek. A sportágban tevékenykedő sportszervezetek és sportiskolák, valamint az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítványok felvétele a szakszövetségbe nem tagadható meg, ha a sportszervezet és a sportiskola, valamint az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítvány magára nézve kötelezőnek elfogadja a szakszövetség alapszabályát.

(3) A szakszövetségre - amennyiben e törvény eltérően nem rendelkezik - a Civil tv. és a Polgári Törvénykönyv egyesületekre vonatkozó szabályait kell megfelelően alkalmazni. Egy sportágban csak egy szakszövetség működhet. A szakszövetség közvetlenül is részesíthető állami támogatásban.

4. ábra: Kivonat a Sporttörvény 10. paragrafusából

Mindkét törvénycikkből jól kiolvasható, hogy a sportszövetség egyfelől jogi személy, tehát érvényesek rá a Polgári Törvénykönyv jogi személyekre vonatkozó általános szabályai. Másfelől egyesületi formában működő szövetség (korábbi Sporttörvényben: társadalmi szervezet), ezért mindazokban a kérdésekben, amelyekre vonatkozóan a Sporttörvény (röviden: Stv.) nem ad utalást, a Civil törvény és a Polgári Törvénykönyv egyesületekre vonatkozó szabályait kell alkalmazni. A korábbi Ptk. 66. paragrafusa 4 szakaszban is szabályozta a szakszövetségeket, a hatályos Ptk. azonban nem nevesíti külön ezt a szervezettípust. A Civil törvény sem tér ki külön a szakszövetségekre, ugyanakkor a szövetségeket definiálja, ami releváns, hiszen a Stv. egyértelműen rámutat, hogy

²⁴ Stv III/20.§

a szakszövetség szűken vett szervezeti formája a szövetség, ami pedig az egyesületi jogállás egyik speciális fajtája. A Civil tv. I. fejezetének 4. § 2. szakasza tehát így határozza meg a szövetséget:²⁵

(3) A szövetség olyan egyesület, amely két tag részvételével is alapítható, működtethető. A szövetség tagja egyesület, alapítvány, egyéb jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet vagy civil társaság lehet; szövetség tagja természetes személy nem lehet.

Itt még fontos azt is megjegyezni, hogy a szakszövetség működését, felépítését tekintve ugyan egyesületnek mondható, de a szigorúan vett jogállása mégis eltérő. Ennek oka az, hogy „speciális (a Sporttörvényben, annak végrehajtási jogszabályaiban, illetve nemzetközi normatív rendelkezésekben nevesített) - a sportszervezetek által nem gyakorolható- jogosítványai is vannak (például a sportágban kötelezően alkalmazandó szabályzatok megállapítása, a sportág sportszervezeteinek nemzetközi képviselete a válogatott keretek működtetésével).”²⁶ Ezt az eltérő jogállást (speciális jogosítványokat) a Sporttörvény is több ízben megemlíti, a 20. § 1. szakaszában pedig így foglalja össze:²⁷

„(...) sportágában kizárólagos jelleggel (...) törvényben megállapított különleges jogosítványokat gyakorol.”

Érdekességnek számít, hogy a korábbi Stv. sportszövetségekre, szakszövetségekre vonatkozó definíciója majdnem szó szerint megegyezik a hatályos törvényszöveggel, annyi különbséggel, hogy míg korábban a *társadalmi szervezet* volt a pontos megjelölés, újabban *szövetség*, illetve *egyesület* az érvényes fogalom. Ennek oka az, hogy a korábbi Ptk., valamint a Civil tv. elődje, az Egyesülési jogról szóló tv. is strukturálta az egyesületeket, vagyis megkülönböztetett egy szűken vett egyesületi kategóriát („klasszikus civil szervezetek”), továbbá egy társadalmi szervezetek kategóriát, ami a politikai-társadalmi fontosságuk miatt kaptak különálló, kiemelt megnevezést.²⁸ A 2011.

---

²⁵ Cvt. I/4.§ (3)

²⁶ Fazekas Attila: *Sportigazgatási és sportjogi ismeretek* (jegyzet, 2008) 77.o.

²⁷ Stv. 20.§ (1) részlet

²⁸ Tóth Nikolett Ágnes: *A sportjog, mint sajátos szakjog*. Ph.D. értekezés (2014) 108-109.o.

évi Civil tv. azonban megszüntette a társadalmi szervezetek kategóriát, és egyszerűen csak civil szervezetek gyűjtőnevet használ.²⁹ A szakszövetség tehát jogi értelemben egyesület, szűkebb értelemben szövetség. Mint ilyen, a Civil tv. szerint összefoglalóan civil szervezetnek minősül, ami kissé furcsán hat, mivel rendszerint a civil szervezetek hallatán nem egy szakszövetség típusú szervezetre gondolnak a legtöbben, sőt a nonprofit kutatásokból kifejezetten kitűnik, hogy a szakszövetség működése sok esetben el is tér az autentikus civil szervezetekétől. Gyakran előfordul, hogy szakmai berkekben a szakszövetséget „kvázi köztestületként”³⁰ vagy „paracivilként”³¹ emlegetik, továbbá a közgondolkodásban is markánsan megjelenik egy olyan szemlélet ami félállami, állami szervezetként tekint a szakszövetségekre.

3.5. Alaptevékenységük, fő feladatköreik

A szakszövetségek egyik szembevető sajátossága az, hogy a szabályzatok, stratégiák, szakmai programok (például válogatási elvek), versenykiírások meghatározása révén normaalkotó, ezzel egyidejűleg pedig normaalkalmazó is, hiszen szervezi a sportág életét, versenyeket rendez, működteti a válogatottat, adott esetben fegyelmi eljárást folytat.³²

A szakszövetségek, mint civil, öngazgató ernyőszervezetek az adott sportág működtetéséért felelősek, ami a tagszervezetek érdekérvényesítésével valósul meg. A szakszövetség „befelé irányuló” feladata az, hogy „békebírói” jelleggel a tagjait egyesítse, közöttük konszenzust teremtsen, valamint a tagjaik érdekeit megismerje és érvényesítse. Emellett a rendszer hatékony és demokratikus, működése érdekében mérsékelt kontrollt is gyakorol, illetve követelményeket is támaszt irányukba, de mindezt nem önkényesen, „basáskodva”, hanem közérdekű módon, partneri jelleggel.³³ Szintén a belső tevékenységbe tartozik még a szolgáltatásnyújtás, beleértve az információellátást, szakmai továbbképzéseket, fórumokat. Normális esetben a szakszövetség egy produktív egyesülethez hasonlóan működik: aktív, szoros kapcsolatban áll tagjaival és velük sikeresen

---

²⁹ http://www.drnemethlaw.hu/files/Osszefoglalo_ujciviltorveny_20120215_drnemethLAW.pdf

³⁰ Fazekas Attila: *Sportigazgatási és sportjogi ismeretek* (jegyzet, 2008) 77.o.

³¹ Földesiné Dr. Szabó Gyöngyi: *Előszó*, In: Dr. Bakonyi Tibor: *Állam, Civil társadalom, Sport*. Kossuth Kiadó (2007) 7-8.o.

³² Tóth Nikolett Ágnes: *A sportjog, mint sajátos szakjog*. Ph.D. értekezés (2014) 110.o.

³³ U.o. 113.o.

együttműködve hajtja végre a közös célokat. A „kifelé irányuló” feladatuk elsősorban az érdekképviselet. A sportág, illetve a tagszervezetek érdekeit megvédve, képviselve kell a szakszövetségnek helytállnia a nemzetközi szervezetekkel, állammal, köztisztviselőkkel, vagy más szakszövetségekkel történő kapcsolattartásban.³⁴ Mindezeket a Sporttörvény a következő módon fejt ki:³⁵

<p>22. § (1) A szakszövetség alapvető feladata:</p>
<p>a) szabályzatok kiadásával biztosítani a sportág rendeltetésszerű működését,</p>
<p>b) a sportág nemzetközi szabályaival összhangban kialakítani a sportág versenyrendszerét, e versenyrendszer alapján szervezni a sportág versenyeit (pl. megrendezni az országos bajnokságot, a magyar kupát stb.), meghatározni a sportág hazai versenynaptárát és nemzetközi versenyeken, mérkőzéseken való részvételét,</p>
<p>c) részt venni a sportág nemzetközi szövetségének munkájában, szervezni a sportág részvételét a nemzetközi sportkapcsolatokban,</p>
<p>d) működtetni a nemzeti válogatott kereteket, elősegíteni a sportágához tartozó sportolók részvételét a nemzetközi sporteseményeken,</p>
<p>e) meghatározni a sportág stratégiai fejlesztési koncepcióit (ideértve az utánpótlás-nevelés fejlesztését is) és gondoskodni ezek megvalósításáról,</p>
<p>f) képviselni a sportág érdekeit az állami szervek, a MOB és annak szakmai tagozatai, a többi sportszövetség, más egyesületek, szövetségek előtt, valamint a nemzetközi sportéletben,</p>
<p>g) az alapszabályában meghatározott módon szolgáltatásokat nyújtani tagjainak, közreműködni a tagok közötti viták rendezésében, elősegíteni a sportágában működő sportszakemberek képzését és továbbképzését,</p>
<p>h) meghatározni a sportág utánpótlás-fejlesztési koncepcióját és gondoskodni annak végrehajtásáról,</p>

5. ábra: Kivonat a Sporttörvény 22. paragrafusából

Ez a felsorolás jól szemlélteti, hogy az érdekvégyesítő, érdekképviseelő szerepek mellett a szakszövetségnek jelentős szakmai feladatai vannak, amelyeket a Sporttörvény még részletesebben is kifejt. Emellett, mint jogi személy, természetesen gazdálkodási feladatai is vannak, sőt bizonyos mértékig még vállalkozói tevékenységet is végezhet.³⁶

³⁴ U.o. 113.o.

³⁵ Stv. 22.§ (1) részlet

³⁶ Tóth Nikolett Ágnes: *A sportjog, mint sajátos szakjog*. Ph.D. értekezés (2014) 112.o.

III. EMPIRIKUS KUTATÁS EREDMÉNYEI

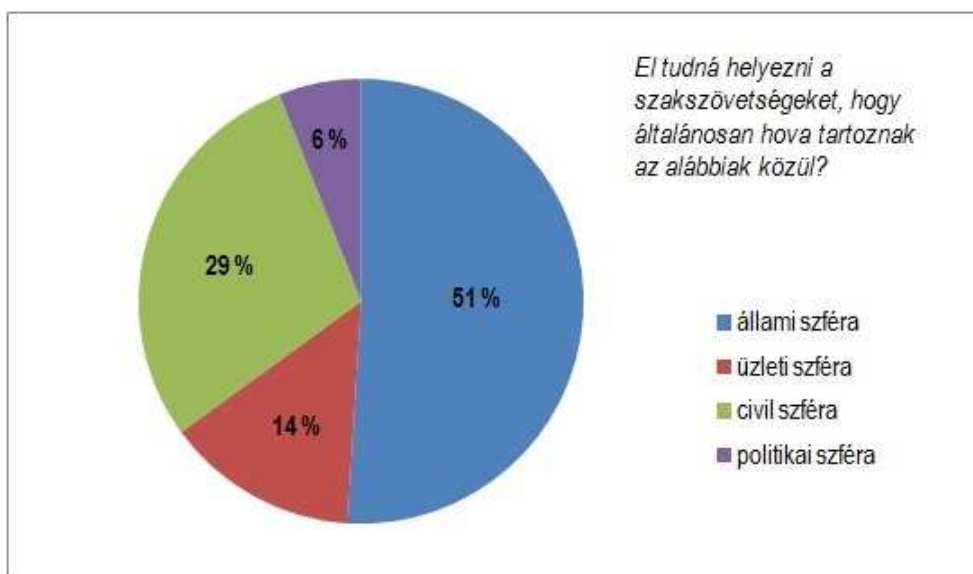
1. A sportági szakszövetségek státuszának és teljesítményének közmegítélése

1.1. A szakszövetségek szervezeti besorolása

A dolgozat módszertanával kapcsolatban már többször is szóba került, hogy a szakszövetségek megismerése több nézőpont alkalmazásával lehetséges. Az eddigiek során főként jogi, szociológiai szempontú vizsgálatra került sor, illetve a valós működés helyzete is felmerült a nonprofit háttér elemzése során. Ebben a fejezetben a közvélekedés szemszögéből történik a vizsgálat, vagyis a szakszövetségekkel tagsági és partneri viszonyrendszerben álló sportolók, sportszakemberek véleménye, megítélése került a középpontba. Ahogy erről már korábban is esett szó, a közvélekedés, közmegítélés nem elhanyagolható szempont, sőt bizonyos mértékig (tartós, markáns jelenlétével) ez meg is határozhatja az adott szervezet viselkedését. Emiatt relevánssá válik ennek részletes megfigyelése.

Habár a kérdőíves felmérésben ez a kérdéskör kronologikusan nézve később került elő, az eredmények tárgyalásában mégis a kiindulópontot jelenti. A kérdőíves szerkesztésben a sorrendiségnek módszertani indokoltsága van, tartalmi szempontból azonban úgy is lehetne fogalmazni, hogy a szakszövetségek szervezeti, jogi megítélésében felmerülő eltérések tulajdonképpen a probléma egyik gyökerét jelentik. A kérdőív eredményeiből jól kirajzolódik, hogy az érintettek többsége nincs tisztában a szakszövetség státuszával, ennél fogva a megfelelő viszonyulás sem igazán tud kialakulni. A sportolóknak gyakran irreális kép él a szakszövetségek szerepével kapcsolatban, ami egyértelműen árt a viszonyrendszer minőségének. Például egyidejűleg vonják ki magukat a szövetséges viszonyból (hiszen nem értik pontosan a saját részüket, illetve a másik fél rendeltetését e viszonyban), mindeközben pedig felettébb nagy elvárásokat is támasztanak irányukba. A félreértések természetesen ellenszenvet, vagy akár konfliktust is előidézhetnek.

A kérdőív erre vonatkozó eredményei szignifikáns eredményeket mutatnak.

6. ábra: A szakszövetségek besorolása társadalmi szektorokba (saját szerkesztés)

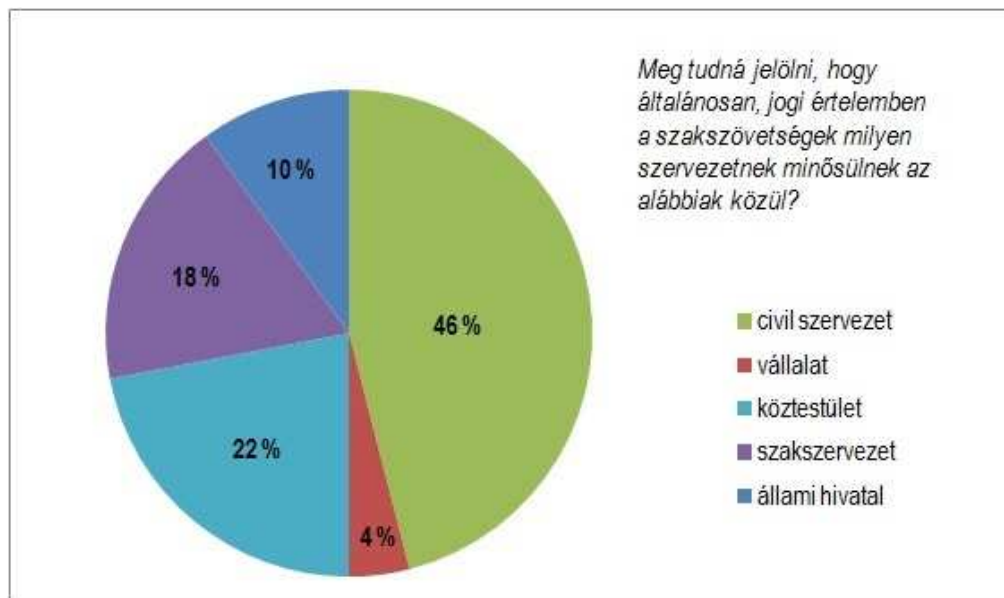
A válaszadók 51 %-a az állami szférába sorolta a szakszövetségeket, és mindössze csak 29 %-os arányban született helyes megoldás, vagyis a civil szféra megjelölése. Az üzleti szektor 14 %-ot kapott – ez nem egy magas érték, de talán meglepő. Emellett a politikai szféra is kapott 6 %-ot, holott ilyen különálló szektor valójában nem is létezik. Ez inkább egyfajta „direkt hibaként” szolgált, hogy a politikához való asszociációt megvizsgálja – úgy tűnik azonban, hogy ez a társítás egyáltalán nem jelentős. Sokkal inkább figyelemreméltó az állami szférába sorolás számottevő dominanciája. Megállapítható tehát, hogy a sportolók körében gyakran előfordul az, hogy a szakszövetségre egyfajta államként funkcionáló szerveződésre, sőt konkrétan állami szereplőre tekintenek. Ennek a részben tévképzetnek mondható jelenségnek a hátterében több okot is lehet találni, de még az sem kizárt, hogy a szakszövetségek egy része ténylegesen jobban hasonlít egy közszférához tartozó önkormányzatra – mondjuk egy közigazgatási hivatalra, vagy épp a szektorok határán mozgó köztisztviselőkre. Ily módon pedig a szakszövetség szinte már csak „papíron” maradna a civil szféra része. Annyi biztos, hogy a szakszövetségek működése valóban hordozz állami jellegű stílusjegyeket.

Összességében ezért úgy lehetne értékelni, hogy a kérdőív eredmények bizonyos mértékig tükrözik a valóságot. Persze látszik, hogy a sportolók elméleti szinten nem annyira képzettek és a szakszövetségek eredeti rendeltetését sem annyira látják át, ezért is kapott kevés szavazatot a civil szféra. Másfelől azonban

igazat is lehet nekik adni, mert ők csak a gyakorlati tapasztalataik alapján adtak egy olyan berögzült, „gyors ítéletet”, ami az előző kifejtés tükrében nem áll távol a valóságtól.

1.2. A válaszadók általános szervezeti, jogi ismereteinek képe

Habár a fő kutatási témához ez nem kötődik szorosan, mégis érdemes megvizsgálni azt, hogy a társadalmi szektorok és a különféle szervezetek elhelyezése kapcsán milyen az általános tájékozottság a válaszadóknál. Ez egyébként az elméleti háttér során megkezdett nonprofit kutatás folytatásának is megfelel. A társadalmi szférákat követően a kérdőív arra kereste a választ, hogy konkrétan milyen szervezettípusba sorolható egy szakszövetség.

7. ábra: A szakszövetségek szervezeti besorolása (saját szerkesztés)

Itt az előző eredménytől eltérő, sőt több elemében is ellentmondásos kép alakult ki, ezért érdemes jobban rávilágítani. Míg a szektoroknál csak 29 %-ot kapott a civil szféra, addig itt 46 %-os arányban emelkedik ki a civil szervezeti besorolás, ami azt jelenti, hogy sok válaszadó mégiscsak civil szervezetnek tartja a szakszövetségeket, de valami oknál fogva nem tudott megbarátkozni a civil szféra kategóriával, ezért választhatták sokan inkább az állami szférát. Itt hozzá kell tenni, hogy a kérdőív megint csak szándékosan nehezített a választáson, illetve emelt be kisebb műhibákat. Az egységes módszertan szempontjából nyilván pontatlanságnak tűnik az, hogy itt több alternatíva is van, mint a szektorok

esetében, ráadásul a választható tételek összetétele sem arányos. Egyrészt, politikai szervezet nincs is közöttük (párt), emellett a „civil szervezet” alternatíván kívül még további két másik nonprofit is megtalálható (szakszervezet, köztestület), a közszektorhoz kapcsolódóan pedig egy olyan szervezettípus jelenik meg, amely kevésbé tipikus („állami hivatal”). Mindez azonban szükséges volt annak érdekében, hogy az ezzel összefüggő tájékozottság felmérhetővé váljék. Valószínűsítem, hogy azon válaszadók számára, akik nagyjából tisztában vannak ez ügyben, ez nem lesz zavaró tényező.

Visszatérve az eredményekre, plusz érdekességet jelent a meglehetősen változó kép elemzésében, hogy számos válaszadó voksolt „keresztbe”. A kitöltések mindössze 19%-a tartalmaz helyes megállapítást, tehát azt, hogy a szakszervezet a civil szférába tartozik, civil (társadalmi) szervezet és egyben nonprofit. Ezzel szemben 20 %-ot tesz ki az „állami szféra + civil (társadalmi) szervezet”, egyaránt 10 %-ot az „állami szféra + állami hivatal”, az „állami szféra + szakszervezet” és az „állami szféra + köztestület” kombináció, továbbá 8 %-ot az „üzleti szféra + köztestület” párosítás. A maradék szavazatok egészen szerteágazóak, pár kivétellel mindegyik variációra érkezett szavazat, még olyanokra is néhány, minthogy „állami szféra + vállalat” vagy „üzleti szféra + köztestület”. Az állami szektor előbbi kiemelkedése mellett feltűnően alacsony, hogy az „állami hivatal” kategória csak 10 %-os megjelölést kapott. Emellett figyelemre méltó a köztestület 22 %-os, a szakszervezet 18 %-os eredménye. A köztestület pontos fogalma vélhetően sokak számára nem ismert, de maga a kifejezés jól érzékelteti e szervezettípus pozícióját, ezért is lehetett „népszerű” alternatíva. A szakszervezet egyfelől a megegyező „szak” előszó miatt lehetett megnyerő, másfelől a szakszervezeti tevékenység, mint érdekképviselő – érvényesítő szerepvállalás relevanciája miatt. A szervezettípusok eloszlása - ha nem is egészen kiegyenlített, de mindenképpen szerteágazó, így megállapítható a válaszadók hiányos ismerete e téren.

Ez azért lényeges, mert a hiányos ismeret pontatlan észleléshez vezethet, ez pedig teret adhat a sztereotípiák kialakulásának. „A csoport tagjaival kapcsolatban szerzett személyes tapasztalatokból kialakított sztereotípiák elfogultak lehetnek, mivel az emberek a szélsőséges jelenségekre jobban odafigyelnek, vagy eleve

pontatlanul észlelik a csoportok sajátosságait.”³⁷ Ezen kívül fontos a szociálpszichológiának az a meglátása is, miszerint ha a csoportközi viszonyokban a felek közötti ismeretség alacsony, akkor a feszültség és az ellenszenv ezzel arányosan magas.³⁸ Tehát ha a szakszövetségek és a sportegyesületek nincsenek tisztában egymás státuszával, szerepével, akkor az növelheti a feszültségeket, konfliktusokat, ezzel egyidejűleg pedig a sztereotípiák kialakulásának eshetőségét is.

Végül volt egy harmadik kérdés is, miszerint nonprofit vagy profitorientált kategóriába sorolhatóak a szakszövetségek. 83-17 %-ban a nonprofit értékelés dominált. A 17 %-os arány annyira nem magas, viszont ahhoz képest, hogy a szervezeti besorolásnál csak 4 %-ot kapott a vállalat, kérdésessé válik a maradék profitorientált szavazatok mibenléte. Itt két meglepő (bár nem szignifikáns) eredmény született. A válaszadók 8 %-ánál fordult elő olyan variáció, hogy „állami szféra + profitorientált” (ez egyébként nem kizárt eset, de nem is tipikus), valamint 7 %-ban az „üzleti szféra + nonprofit” verzió, ami viszont képtelenség. A szervezettípusokkal összevetve még bonyolultabb képet lehet látni, mert a „civil szervezet + profitorientált”, a „köztisztviselő + profitorientált” és a „szakszervezet + profitorientált” kombinációk egyaránt kaptak 3-4 % körüli szavazatot, ami persze elenyésző, de összességében mind a tájékozatlanságot erősítik. Érdeemes megjegyezni azért azt is, hogy a nonprofit szó jelentése sem feltétlenül egyértelmű a közvélekedésben, mert előfordul, hogy a szervezet profithoz kötődő viszonyát nem indíték oldalról, hanem eredmény oldalról értelmezik. Egyaránt téves nézet az, hogy egy szervezet azért nonprofit, mert nem képződik az alaptevékenysége során profit, de az is, hogy egy szervezet azért profitorientált, mert nagyfokú pénzügyi folyamatokat bonyolít le, vagy mert esetlegesen mindezek során profit is képződik. A nonprofit státusz lényege ugyanis egyfelől az a határozott orientáció, hogy a szervezet megalapítása és működtetése nem haszonszerzési céllal történik, másfelől annak betartása, hogy az esetleges profitot nem osztják szét, hanem az alaptevékenységbe fordítják vissza. Előfordulhat, hogy a kérdőív kitöltők nem ezek alapján ítélték meg a profitorientáció kérdését, hanem csupán a szakszövetségek pénzügyi tevékenységét vagy a vagyoni helyzetét vették figyelembe.

---

³⁷ Eliot R. Smith-Dianne M. Mackie: *Szociálpszichológia*, Osiris, Budapest (2004) 271.o.

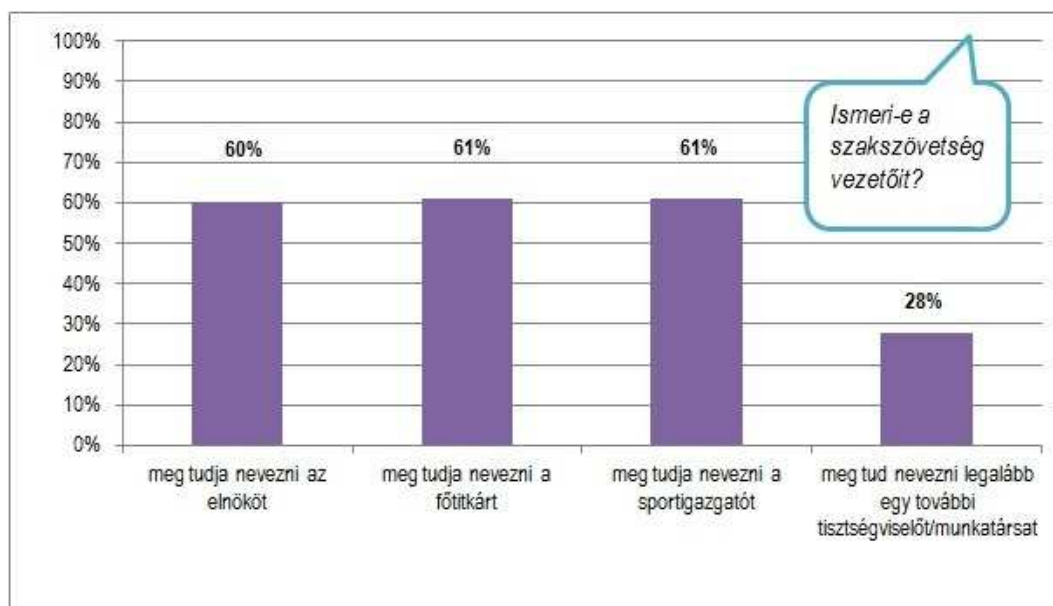
³⁸ U.o. 279., 292.o.

1.3. Az atlétika sportág ügyeinek, vezetőinek ismerete

A kérdőív olyan kérdésekkel zárult, amelyek a kitöltők sportágukkal, szakszövetségükkel összefüggő tájékozottságát mérte fel. Ez főként a későbbi korrelációs vizsgálatok során lesz érdekes, de a végeredmények összefoglalására itt kerül sor. Fontos megjegyezni, hogy a következő vizsgálatok már az atlétika sportágra fókuszáló esettanulmány részei, tehát ezen túl már csak a 60 elemszámú, atlétika sportágra vonatkozó mintavétel eredményei kerülnek bemutatásra.

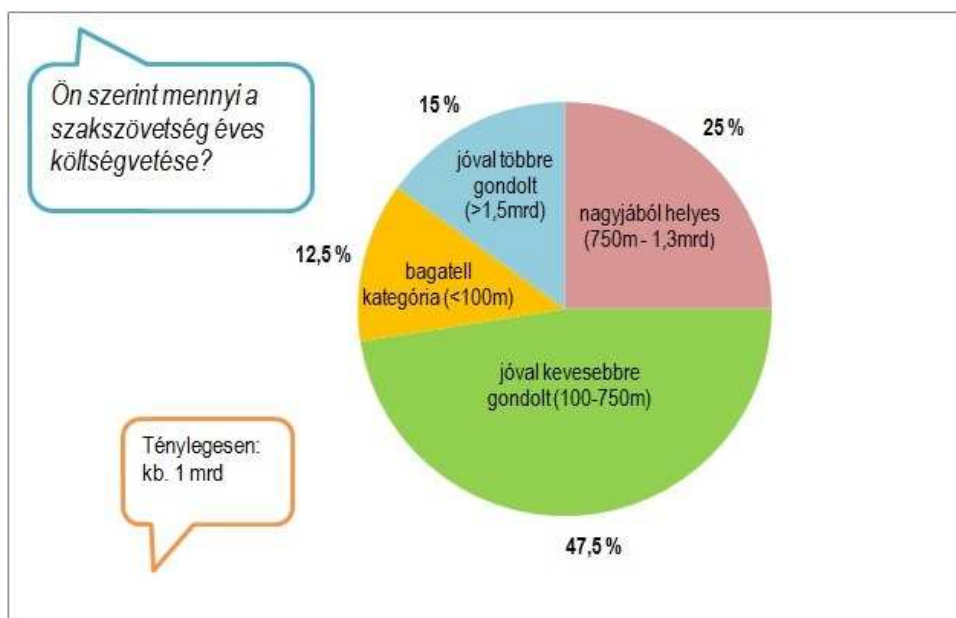
Elsőként a szakszövetség vezetőire irányult a kérdés. Az eredmények azt mutatják, hogy az atlétika sportágban dominál a tájékozottság, hiszen a szakszövetség három legrangosabb tisztségviselőjét a válaszadók körülbelül 60 %-a tudta helyesen megadni. A közel megegyező százalékok háttérben az a kontraszt áll, hogy jellemzően a válaszadók vagy mindhármat meg tudták nevezni, vagy egyiket sem. A vezetők névleges ismerete egyébként önmagában még nem feltételez átfogó tájékozottságot a vezetéssel kapcsolatban. Ahhoz, hogy például a vezetők iránti előítéletességet fel lehessen mérni, az adott vezetőhöz fűződő cselekedetek ismeretéről is meg kellene győződni.

8. ábra: A sportolók tájékozottságának felmérése a sportvezetők tekintetében (saját szerkesztés)

Ezt követően a szakszövetség pénzügyeiről kérdezett a felmérés. Az egyik kérdés a szakszövetség éves költségvetésére, a másik pedig a főtitkár havi javadalmazására irányult. A statisztika érdekes, jóformán ellentétes képet mutat, ugyanis a költségvetést jellemzően alulbecsülték, a főtitkári fizetést pedig inkább

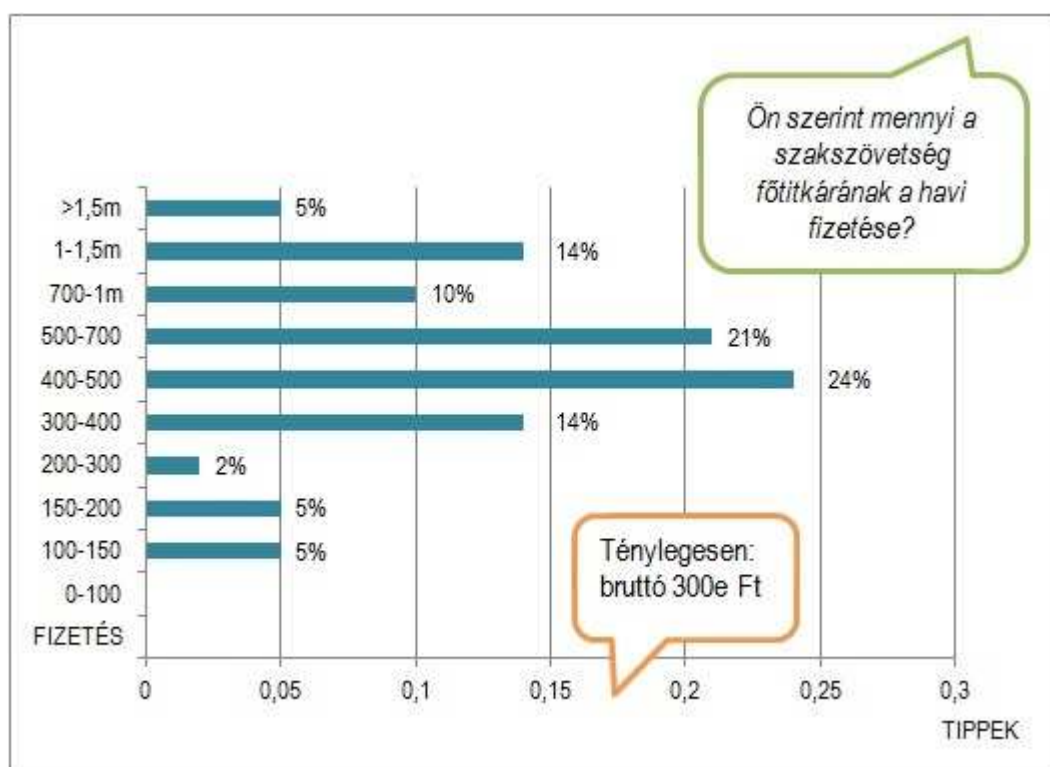
túlértékelték, bár az eloszlás azért meglehetősen változatos. A válaszadók közel fele határozottan alulbecsülte a büdzsét, nem kevesen irreálisan alacsony értékeket adtak meg, és a válaszok mindössze 25 %-a volt csak nagyjából helyes. Megjegyzendő, hogy a költségvetés megbecsülése korántsem egyszerű feladat, mert a sportolók szakmai jártasság híján általában nem képesek átlátni a költségszerkezetet és egyébként sem annyira tudják arányosan kezelni a százmilliós mértékű pénzösszegeket. Emiatt valahol érthető a kapott eredmény összetétele, ugyanakkor azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy akik tényleg követik a sportág ügyeit, azok valószínűleg találkoznak ilyen jellegű információkkal.

9. ábra: A sportolók tájékozottságának felmérése a szakszövetség költségvetése szempontjából

Ezzel szemben a főtitkárok javadalmazását illetően már sokkal bátrabbak voltak a válaszadók – jóllehet, egy személyi bért könnyebb megtippelni, mint egy teljes sportágirányítás költségét. A kérdés érzékenységét mutatja, hogy a kitöltők majdnem egyharmada üresen hagyta ezt a tételt. Ebben persze az is szerepet játszhatott, hogy az ilyen információk rendszerint nem szoktak nyilvánosak lenni, ezért sokaknak még elképzelésük sem lehetett a reális összegről. A transzparencia hiánya egyébként általános probléma, mert a civil és az állami szektorban különösen fontos kritérium az átláthatóság teljes megléte (a közösségi finanszírozás és a közérdekű tevékenység miatt egyaránt). A kutatás után sikerült megszerezni az információt: A MASZ főtitkárának bejelentett havi fizetése

bruttó 300 000 Ft. Ehhez képest a kérdőív eredmények a következő képet alkotják. A válaszadók nagyjából egynegyede a 100 és 400 ezer Ft közötti kategória valamelyikére szavazott. Ezen belül 16 %-ot tesz ki azok aránya, akik nagyjából eltalálták a reális összeget. A megkérdezettek 25%-a jelölte be a 400-500 ezer Ft közötti értéket, a kitöltők 50 % - a pedig félmillió feletti összeget írt be (+ 19 %-os arányt képviselnek az 1 millió Ft feletti szavazatok!).

10. ábra: A sportolók feltételezése a főtitkár havi javadalmazását illetően (saját szerkesztés)

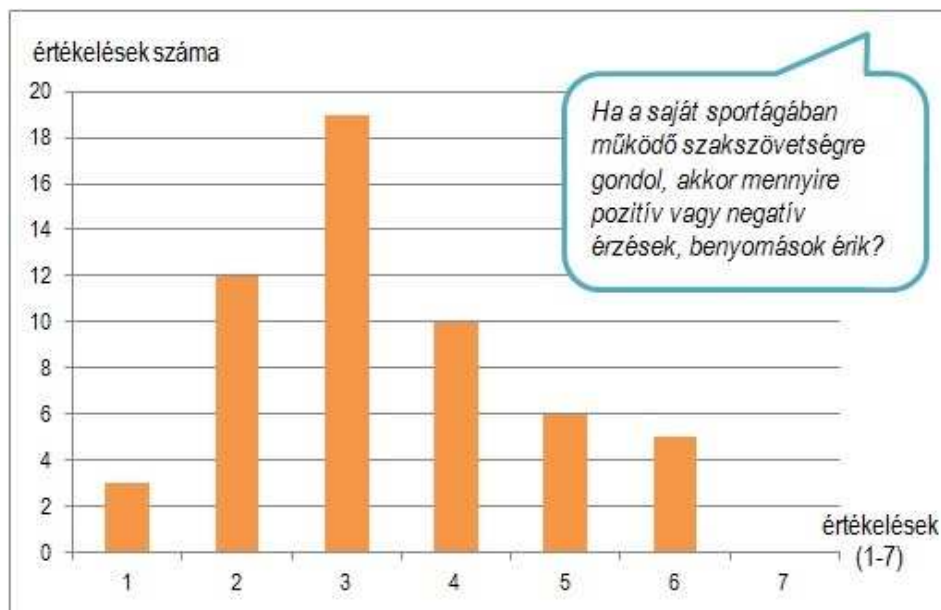
Mindez jól szemlélteti, hogy pénzügyi területen mennyire irreális vélekedések tudnak kialakulni. Ez egyfelől betudható a pénz és a hatalom feltétlen összefonódásával kapcsolatos sztereotípiáknak, másfelől annak is, hogy a szakszövetségre gyakran úgy tekintenek, akár egy üzleti vállalkozásra vagy valamilyen gazdasági oligarchára. Emellett megtévesztő lehet az is, hogy laikusként a költségvetés nagyságát nehezen lehet hova tenni, így sokan azt gondolhatják, hogy ebből milliós nagyságrendű fizetésekre is telik. Másrészt az is félrevezető lehet, hogy a főtitkárok sok esetben más forrásokból is szereznek jövedelmet, hiszen ennek a munkakörnek a betöltése kicsit hasonlít az elnökéhez olyan szempontból, hogy ez is valamennyire egy megbízatás, amire inkább az elhivatottság érzés vezérli az embereket. Mindezen felül azért meg kell

jegyezni, hogy a szakszövetség által kiadott információ hitelességét nem nagyon lehet ellenőrizni. Előfordulhat, hogy a valóságban különbözik a javadalmazás mértéke, mindenesetre a felmérésben megjelenő nagyságrendi eltérés így is figyelemre méltó.

Ezután egy újabb érdekesség, a fejlesztési stratégiával kapcsolatos tájékozottság következett. Ez talán még inkább a transzparencia kérdésköréhez tartozik, de részben utal a sportág életében való jártasságra is. Az eredményekből úgy tűnik, hogy kevésbé ismerik a sportolók a szakszövetség stratégiáját, ugyanis csak 15 % -uk állította biztosan, hogy tisztában van vele. További 43 %-os arányban fordulnak elő azok, akik hallottak már a stratégiáról, de a tartalmát nem igazán ismerik. Ez után a kérdőív arra is rákérdezett, hogy egyetértenek-e a fejlesztési stratégiával. Meglepő módon erre sokkal többen adtak egzakt választ annál, mint ahányan vélhetően kompetensek a kérdésben. A tartózkodáson kívül 11 %-os az egyetértés, 29 %-os a részleges egyetértés, továbbá 6 % az egyet nem értés aránya, tehát többen is alkottak értékítéletet azok közül, akik az előző kérdésben bejelölték, hogy tartalmilag nem ismerik a stratégiát.

1.4. Elégedettség a Magyar Atlétikai Szövetséggel - teljesítményértékelés

A részletesebb attitűdvizsgálat előtt a kérdőív még feltett pár összegző kérdést, ami a szakszövetséghez való spontán viszonyulást, egyfajta rögtönzött értékelést kívánt feltárni. Az egyik kérdés például úgy hangzott, hogy: *Ha a saját sportágában működő szakszövetségre gondol, akkor mennyire pozitív vagy negatív érzések, benyomások érik? (1 – nagyon rossz, 7 – nagyon jó).* A kérdésre kapott válaszok nem mutatnak határozottan egy irányba, de valamivel több a negatív irányú értékelés, illetve jelentősek a középértékek, ami egyfajta közömbösségre utal. A válaszadók egyharmada inkább jó (5-7), a fele inkább rossz (1-3), a 20 %-uk pedig semleges kategóriába tartozó értéket jelölt meg. Ez összességében inkább egy rossz értékelés, az aszimmetria is jól megfigyelhető a grafikonon (11. ábra).

11. ábra: A sportolók benyomása a MASZ-ról (saját szerkesztés)

Ezt követően a szakszövetség néhány főbb jellemzőit ragadta ki a kérdőív, és ugyancsak hétfokú értékelési skálán kellett véleményezni annak teljesítményét. A következő tételek jelentek meg: A sportág összefogása és irányítása, a versenyrendszer kialakítása és működtetése, szakmai döntések hozatala, gazdálkodás; pénzügyi tevékenység, sportolók; sportegyesületek érdekképviselője, sportolókat érintő ügyintézők szolgáltatásai. Ezek közül három kategóriában (*a sportág összefogása, a versenyrendszer kialakítása, sportolókat érintő ügyintézők szolgáltatásai*) nem született szignifikáns eredmény. Ezeknél a tételeknél hasonló kép rajzolódott ki, mint az előzőleg bemutatott átfogó értékelésnél, vagyis semleges – enyhén negatív. Egyedül a *versenyrendszer* kapcsán toldott el a normál eloszlás tengelye a pozitív irányba. A *szakmai döntések* értékelésénél is viszonylag sok a középérték, de itt már azért feltűnik egy markánsabb elmozdulás az elégedetlenség irányába, ugyanis a válaszok egyharmada az 1-2-es (nagyon rossz, rossz) értékelés valamelyikébe tartozik és mindössze 14 %-ot értek el a 6-7-es (jó, nagyon jó) értékelési kategóriák együttesen. Egyértelműen rossz véleményezést a *szakszövetség gazdálkodása* és a *sportegyesületek érdekképviselője* kategóriák kaptak. Mindkettőnél közel 60 %-os arányt képeznek az 1-3-as kategóriák együttesen. Az érdekképviselő értékelésénél az 1-2-es besorolás (nagyon rossz, rossz) az összes válaszadás 36 %-át teszi ki.

Ezekből a statisztikákból még nem lehet kimagasló elégedetlenségre következtetni, ugyanakkor a helyzetkép nem túl fényes, ezért érdemes részletesebben is megvizsgálni az attitűdöket.

12. ábra: A MASZ gazdálkodásának sportolói értékelése (saját szerkesztés)

13. ábra: A MASZ érdekképviselésének sportolói értékelése (saját szerkesztés)

2. Attitűdvizsgálat eredményei (A Magyar Atlétikai Szövetség esettanulmányának folytatása)

2.1. A bizalom szintje a szakszövetség iránti viszonyulásban

Mielőtt a felmérés konkrét attitűdökre (például a hatalomhoz, pénzhez, rendszerhez kötődő szemléletek) irányult volna, először azt próbálta megvizsgálni, hogy az érintettek egyáltalán megbíznak-e a szakszövetségben, beleértve a személyzetet és a munkavégzést. A bizalom vagy épp a bizalmatlanság ugyanis meglehetősen „árulkodó” jele a viszonyrendszer minőségének, valamint a további vizsgálatok számára is egy jó kiindulópontot jelenthet. Ahol erős a bizalmatlanság jelenléte, ott nagy valószínűséggel a többi attitűd is negatívabb irányba fog elmozdulni. A bizalom szintjét 5 különböző kérdés mérte fel:

	6 + 7 (egyetért, teljesen egyetért)	5 + 6 + 7 (inkább egyetért)	1 + 2 + 3 (inkább nem ért egyet)	1 + 2 (nagyon nem, nem ért egyet)
Alapvetően megbízom a szakszövetség munkájában.	18%	32%	53%	26%
Mindig bizalommal fordulok a szakszövetséghez.	14%	25%	58%	40%
A szakszövetséget egy bürokratikus szervezetnek tartom.	26%	53%	30%	21%
A szövetség sokszor maga sem tudja, hogy mit akar.	16%	35%	39%	25%
Szükség lenne tisztújításra a szakszövetségben.	39%	54%	26%	11%

14. ábra: A sportolók bizalmi szintje a MASZ irányába (saját szerkesztés)

Az első kérdés tekintetében nem lehet markáns bizalmatlanságról beszélni, de azért mégis csak a válaszadók valamivel több, mint fele a három legrosszabb értékelés valamelyikét adta meg. A második kérdésnél már drasztikusabb képet lehet látni, mivel itt személyesebb, gyakorlatorientáltabb a kérdésfeltevés. Úgy tűnik, hogy a kitöltők 40 %-a határozottan nem szívesen fordul a szövetséghez

(például ügyintézés kapcsán), és mindössze 14 %-ot képez azok aránya, akiknek ez nem jelent problémát. A harmadik kérdésnél viszonylag sok a semleges értékelés, de azért a válaszok 53 %-a valamiképpen egyetért azzal az állítással, hogy a szakszövetség egy bürokratikus szervezet. A bürokratikus jelleg egyébként nem feltétlenül rossz dolog (a közbeszédben azért kissé pejoratív), de egy szakszövetség esetében, mint érdekképviselői civil szervezetnél inkább negatívumnak mondható. A negyedik kérdés egy meglehetősen kritikus állítás (*A szövetség sokszor maga sem tudja, hogy mit akar*), ami a bizalmatlanságnak egy olyan progresszív állapotára mutat, amelyet már megvető elutasítás jellemez. A számok azt mutatják, hogy ilyen mértékű bizalmatlanság nincs a megkérdezettek körében. Az utolsó kérdés hasznos, az előbbi megállapítással kicsit ellentmondásos eredményt hozott, bár ez nem kizárólag a bizalom kérdésköréhez kapcsolódik. A megkérdezettek 54 %-a valamilyen intenzitással hajlik annak a felvetésnek az irányába, hogy a szakszövetség vezetőit szükséges lenne lecserélni. Az „ellenzéki táborban” fele ennyi véleményező van, a határozott ellenzők (1-2-es értékelés) csak a 11 %-ot érik el, ami azért elég alacsony érték. A felvetés tehát viszonylag népszerűnek bizonyult, ami a bizalom szintjének alacsony voltát is tükrözi. Az aktuális vezetőség elutasítására való hajlam feltehetően nemcsak szakmailag megalapozott vélemény, hanem azt is mutatja, hogy a két fél közötti kapcsolat már elhidegült állapotban van. A kérdőív során tapasztalt közömbös értékelések dominanciája is részben erre utalhat. Fontos megjegyezni, hogy már a közömbösség fokozódása is veszélyt hordoz magában, mert akár a morális közöny kialakulásához is elvezethet. A szociálpszichológiában a morális közöny annak a csoporthoz kötődő attitűdnek a konzekvenciája, „amely feláldozhatónak és értelmetlennek tartja a külső csoport tagjait.”³⁹ Összefoglalóan azt lehetne mondani, hogy a sportolókat a közömbösség és az enyhe – esetenként közepes mértékű bizalmatlanság jellemzi. A bizalomnak ez a közepes, közepesen alacsony szintje a kapcsolat elhidegülését jelzi. A vezetés leváltásának igénye is megfigyelhető, de morális közönről vagy radikális elutasításról azonban még nem lehet beszélni.

---

³⁹ Eliot R. Smith-Dianne M. Mackie: *Szociálpszichológia*, Osiris, Budapest (2004) 350.o.

2.2. A demokratikus működés értékelése

A második vizsgálati rész arra fókuszált, hogy az érintettek hogyan érzik a demokrácia érvényesülését a viszonyrendszerben. Mennyire érzik demokratikusnak vagy önkényesnek a hatalmi struktúrát, az érdekképviselő minőségét és a szervezet működtetését. Ez a nézőpont közel áll a *jó kormányzás (good governance)*⁴⁰ elveihez, amelyeket elsősorban az Európai Unió vezetett be annak érdekében, hogy a projektek finanszírozása hatékony legyen, továbbá hogy a különféle igazgató, irányító szervezetek kormányzása legitim maradjon. Az ide vonatkozó kérdések tehát nagyrészt összhangban vannak a jó kormányzás általános tételeivel, amelyek többek között az alábbiak:

Átláthatóság	Ismerem a sportágot érintő fontos döntéseket, ügyeket
Elszámoltathatóság	Tisztában vagyok a szakszövetség költségvetésével
Nyilvános kommunikáció	A szakszövetség biztosítja a sportolókat a megfelelő információellátásról
Egyenlőség/demokratikus eljárások	A vezetés sokat foglalkozik a sportolókkal.
Részvétel/decentralizáció	Számomra átlátható, hogy a szakszövetségben miként választják a vezetőket.

15. ábra: A jó kormányzás elvei és a kutatási kérdések rendszere (saját szerkesztés)

Ahogy a 16. ábrán (táblázat) is látszik, e témakörben már születtek szignifikáns eredmények. Az átláthatóság és a nyilvános kommunikáció tekintetében közepes mértékű negatív értékelést lehet tapasztalni, hiszen a válaszok nagyjából 60 %-a az 1-3-as osztályozás valamelyikére esik. Azzal az állítással, hogy *Ismerem a sportágot érintő fontos döntéseket* csak 11 % értett egyet (6-7-es minősítés), a *Szakszövetség biztosítja a sportolókat a megfelelő információ ellátásról* kijelentéssel pedig összesen 14 %. Hasonlóan alakult *A vezetés sokat foglalkozik a sportolókkal* kérdésköre is. Az egyetértők, teljesen egyetértők aránya összesítve is csak 7 %-ot ért el, ami „negatív rekord” a kérdőív eredményekben. Habár viszonylag sok a középérték is, azért a válaszadók fele 1-3

⁴⁰ Háttérodalom: Sterbenz Tamás, Gulyás Erika: *Jó kormányzás a sportban*, (TÁMOP projekt-tanulmány) 18-21.o., továbbá: http://www.kvvm.hu/cimg/documents/1204_iranyelvek_esutmutato.pdf

közötti értékelést adott. Mindebből feltételezhető, hogy a sportolók távolinak vagy függetlennek érzik maguktól a szakszövetséget, mintha nem lenne közöttük közvetlen tagsági viszony, hanem csak valami közvetett, „kényszertagság”.

	6 + 7 (egyetért, teljesen egyetért)	5 + 6 + 7 (inkább egyetért)	1 + 2 + 3 (inkább nem ért egyet)	1 + 2 (nagyon nem, nem ért egyet)
"A vezetés sokat foglalkozik a sportolókkal."	7%	21%	51%	37%
"Ismerem a sportágat érintő fontos döntéseket."	11%	21%	56%	30%
"Tisztában vagyok a szakszövetség költségvetésével."	5%	11%	86%	60%
"Biztosítja a sportolókat a megfelelő információellátásról."	14%	28%	61%	40%
"Számomra átlátható, hogy miként választják a vezetőket."	9%	14%	74%	61%

16. ábra: A demokratikus működés értékelése a sportolók részéről (saját szerkesztés)

Ez egyébként nem áll távol a valóságtól, mert a viszonyrendszer jogi hátterét jobban megvizsgálva tényleg egyfajta kényszertagságról lehet beszélni, ráadásul minkét irányból:⁴¹

„A sportágban tevékenykedő sportszervezetek (...) felvétele a szakszövetségbe nem tagadható meg, ha a sportszervezet (...) magára nézve kötelezőnek elfogadja a szakszövetség alapszabályát.”⁴²

Ennek ellenére azért mégis kívánatos lenne, hogy a két fél közelebb kerüljön egymáshoz, és ezt olyan partneri viszonyként éljék meg, amit kölcsönös figyelem és szolgálat jellemez. A szociálpszichológiában az úgy nevezett kontaktushipotézis szerint „a különböző csoportok tagjai közötti közvetlen kapcsolat [kontaktus] csökkentheti a sztereotípiát, az előítéletet és a diszkriminációt.”⁴³

⁴¹ Princzinger Péter: *Sportjog I.* ELTE, Budapest (2010) 119.o.

⁴² Stv. III/20 § (2)

⁴³ Eliot R. Smith-Dianne M. Mackie: *Szociálpszichológia*, Osiris, Budapest (2004) 301.o.

Ehhez a témához kapcsolódik a részvétel kérdése, vagyis az, hogy a demokratikus működés csupán a jogrend meglétében merül ki, vagy ezen felül a részvételi demokrácia is érvényesül-e. A kérdőív ezt nem kívánta részletesen feltárni, csupán egy markáns kérdés szerepelt itt: *Számomra átlátható, hogy miként választják a vezetőket.* Az eredmény határozottan negatív, ugyanis az 1-2-es értékelések a válaszok 61 %-át, a 6-7-es minősítések pedig csak a válaszok 9 %-át teszik ki. A rossz helyzetkép mögötti okok sokrétűek lehetnek, és valószínűleg mindkét felet terheli valamennyi felelősség. Egyfelől szerepet játszhat ebben a szakszövetség átláthatóságának hiánya és a bürokratikus, zárt működés. Másfelől ugyancsak benne lehet a sportolók, sportegyesületek passzivitása, illetve apatikus hozzáállása, de könnyen meglehet, hogy a két jelenség között is van összefüggés. Ez esetben kérdéses, hogy akkor melyik a függő, illetve független változó. A szerepkörök nézőpontjából tekintve, a szakszövetség áll egyfajta vezető pozícióban, tehát ennek helyzete statikusabb, továbbá a felelőssége is nagyobb. A tagszervezetek emiatt inkább függő változóként viselkednek, vagyis az őket jellemző tulajdonságok részben következményként is felfoghatóak. A szakszövetségek döntéshozatali mechanizmusa a közvetlenséget és a széleskörű részvételt hatékonysági okokból nem tudja megengedni, ugyanakkor a képviseleti rendszeren azért lehetne jócskán lazítani.

Ebben a vizsgálati részben az elszámoltathatóság kapcsán született a legjelentősebb eredmény, ugyanis a megkérdezettek 60 %-a határozottan nincs, a 86 %-a inkább nincs tisztában a szakszövetség költségvetésével. Ennek hátterét hasonlóan lehetne indokolni az előző részhez. A szövetség éves költségvetése, pénzügyi beszámolóit megtalálhatóak a MASZ honlapján, de ez önmagában még nem meríti ki a transzparencia követelményeit, mert arról is gondoskodni kell, hogy a fontos információk ténylegesen eljussanak az érintettekhez. Gyakori hiba, hogy az ilyen dokumentumokat nem közlik kellő súllyal a hírfolyamban, valamint sokszor megtalálni sem egyszerű őket a weblapok bonyolult rendszerében. A szakszövetség gazdálkodásáról egyébként célszerű lenne rendszeresen is adatokat közölni, mert így a tagszervezetek realitásabban tudnának viszonyulni a szövetség munkájához, és esetleg a sportágfejlesztésben is jobban helyt tudnának állni – ismerve a rendelkezésre álló forrásokat és az ebből adódó „mozgásteret”. Mindazonáltal a sportolók tájékozottsága is problémát jelent. A

szakszövetségekkel való együttműködés szempontjából érdemes lenne a sportolóknak közügyekre fogékony, tudatos civilként forgolódniuk a sportágban. Ez egyéni és közösségi szinten is előrelépést jelentene.

3. Előítéletesség, sztereotipizálás vizsgálata

3.1. Elméleti háttér

A harmadik vizsgálati rész a sportolók sztereotipizálásra való hajlamát mérte fel továbbra is a szakszövetség értékelésével összefüggésben. A kérdőívben található 6 állítás egyaránt kötődik valamely vezetéssel, hatalommal kapcsolatos sztereotípiához, amelyeket megfigyelés és a szakirodalom tanulmányozása során találtam. Alapvetően három csoportba lehetne osztani ezeket a vélekedéseket. Az egyik a pénz és a hatalom feltétlen összefonódása, amelyben a pénz felülírja a vezetés minden egyes mozzanatát. A második a túlzott vezetői kritika, miszerint a legtöbb vezető valamilyen szinten dilettáns. A harmadik csoportot a vezetésben és annak háttérében zajló alattomos összeesküvés-elméletek feltételezései alkotják. Mielőtt az eredmények bemutatására sor kerülne, az érthetőség kedvéért a dolgozat még kitér a szociálpszichológia erre vonatkozó fogalomrendszerére.

A sztereotípiák definíciója Eliot R. Smith – Diane M. Mackie *Szociálpszichológia* c. könyvében a következőképpen hangzik: „Egy társadalmi csoportról való kognitív reprezentáció vagy benyomás, amit az emberek úgy alakítanak ki, hogy összekötik a jellemző tulajdonságokat és érzelmeket a csoporttal.”⁴⁴ A sztereotípiák tehát olyan benyomások, képzetek, amelyek leegyszerűsített, általánosításon alapuló gondolkodás útján keletkeznek és emberek valamilyen csoportjához kötődnek. Egyaránt lehetnek pozitívak és negatívak is. Megértésükhöz elengedhetetlen a társadalmi kategorizáció és az előítélet fogalmainak a megismerése, ugyanis a sztereotípiák ezek által jönnek létre. Az előítélet „egy társadalmi csoportnak és tagjainak a pozitív vagy negatív értékelése.”⁴⁵ Az előítélet tehát elfogultság, határozott irányú érzelmi viszonyulás, ami megelőzi vagy negligálja az értelmi meggyőződést. Rendszerint inkább negatív jelenségeknél – ellenérzés formájában jelentkezik. Az előbbi definíciók evidensként kezelték a csoportok megfoghatóságát, de a szociálpszichológia

---

⁴⁴ Eliot R. Smith-Dianne M. Mackie: *Szociálpszichológia*, Osiris, Budapest (2004) 259.o.

⁴⁵ U.o. 258.o.

szerint ezek a csoportok sem teljesen egzaktak, hanem sok esetben kognitív folyamatok eredménye. Ezt a folyamatot nevezik társadalmi kategorizációnak, amit a szakirodalom így foglal össze: „Az emberek az egyéneket társas csoportok tagjaiként azonosítják, mivel osztoznak bizonyos, társadalmilag releváns tulajdonságokban. (...) Összegyűjti a hasonlóságokat a csoporton belül és a különbségeket a csoportok között, így a sztereotipizálás alapját képezi.”⁴⁶ A sztereotípiák tehát az előítéletes gondolkodásmód és a társadalmi kategorizáció folyamatainak az eredményei.

A sztereotípiák kialakulhatnak személyes tapasztalatok és társas tanulás által.⁴⁷ A személyes tapasztalatok során a csoportról alkotott képet elsősorban a pontatlan észlelés, valamint az érzelmek túlzott dominanciája és a szélsőséges jelenségek túlértékelése torzítja. Emellett az emberek hajlamosak kritikátlanul társadalmi normák, sémák alapján gondolkodni, de az is előfordul, hogy „összekapcsolják a ritka vonásokat a kisebbségi csoportokkal”.⁴⁸ Ezeknek a torzulási folyamatoknak a „motorja” a klasszikus kondicionálás, „melynek során egy előzőleg semleges tárgy egy érzelemmel vagy más reakcióval való ismételt társítás után saját maga fogja előhívni az adott választ.”⁴⁹ Miután egy sztereotípia aktiválódott, a „praktikussága” révén rendszerint fenntartja önmagát. Ennek oka az, hogy az emberek hajlamosak ezt követően a sztereotípia látásmódja, logikája és szűrője szerint gondolkodni és következtetéseket hozni. Gyakran a vélekedést megerősítő tényezőket hangsúlyozzák ki, az inkonzisztenciát pedig igyekeznek kimagyarázni.⁵⁰

Emellett a társas tanulás, a társas normák is szerepet játszhatnak a sztereotípiák kialakulásában. „A sztereotip (...) viselkedést gyakran jogosnak és helyesnek fogadják el egy adott csoport tagjai. A csoporttagok az ilyen sztereotípiákat a családtól, a barátoktól és a médiából tanulják el.”⁵¹ A társas tanulás kapcsán releváns a társas identitás kérdései is, aminek a lényege az, hogy a csoporttagság hatására a csoporton belül („mi”) és kívül („ők”) értékelése fordítottan arányossá válik. Leegyszerűsítve úgy is lehetne fogalmazni, hogy mások kedvelése és megítélése attól függ, hogy az adott személyekkel egy

---

⁴⁶U.o. 265.o.

⁴⁷ U.o. 317.o.

⁴⁸ U.o. 317.o.

⁴⁹ U.o. 280.o.

⁵⁰ U.o. 294.o.

⁵¹ U.o. 281.o.

csoportba tartozunk-e.⁵² Ennek háttérében az egyszerűsítés logikája áll, vagyis a csoporttagok számára egy külső csoport és a saját csoport is homogénné válik: A csoporttársakat hasonlóknak látja, ezért igazságosan, szeretetteljesen bánnak velük. A külső csoport tagjait mind egyformának ítélik, jellemzően távolságtartással és enyhe ellenszenvvel viszonyulnak hozzájuk („idegenkedés”). Ha úgy látják, hogy az a csoport valamilyen veszélyt jelent számukra, akkor megerősödik az ellenérzés bennük.⁵³ Ehhez hasonló folyamatot takarnak a referenciacsoport-hatások is. A referenciacsoport „valamely adott vélemény kialakításához – az ehhez szükséges sajátságok birtoklása miatt – megfelelő információforrásnak elfogadott emberek csoportja.”⁵⁴ A referenciacsoport egyik jellemző hatása a konformitás, vagyis az, amikor az egyének idomulnak a referenciacsoport normájához, még akkor is, ha esetleg ez által önellentmondásba kerülnek. A csoporttagság okozta „közös valóság birtoklása”, valamint a megbecsültség érzése olyan erőssé teheti a csoportba vetett hitet, hogy az egyén képes teljes mértékben igazodni és önmagát alárendelni a csoportnak.⁵⁵

3.2. Eredmények

	6 + 7 (egyetért, teljesen egyetért)	5 + 6 + 7 (inkább egyetért)	1 + 2 + 3 (inkább nem ért egyet)	1 + 2 (nagyon nem, nem ért egyet)
A szakszövetség vezetői számomra szimpatikusak.	11%	26%	37%	25%
A szakszövetség vezetői nem értenek ahhoz, amit valójában tenniük kellene.	9%	28%	56%	19%
A szakszövetséget leginkább csak a pénz érdekli.	30%	53%	37%	23%
A szakszövetség vezetői érintettek korrupcióban.	14%	30%	44%	30%
A szakszövetség vezetői túl vannak fizetve.	12%	25%	46%	26%
A szakszövetséget a sportágon kívüli hatalmi, politikai érdekek mozgósítják.	25%	39%	44%	32%

17. ábra: Szakszövetségekkel kapcsolatos sztereotípiák értékelése (saját szerkesztés)

⁵² U.o. 337.o.

⁵³ U.o. 335 és 339.o. felhasználásával

⁵⁴ U.o. 492.o.

⁵⁵ U.o. 488, 494. o.

A pénz kérdésével összefüggő vizsgálatok első ránézésre nem mutatnak szignifikáns képet, mert vagy nagyon sok a semleges válasz, vagy markánsan kettéoszlanak a vélemények. *A szakszövetséget leginkább csak a pénz érdekl* állítás érdekessége, hogy a határozottan támogatók és ellenzők száma is viszonylag magas. Összességében 53 %-ot képez azok aránya, akik inkább egyetértenek (5-6-7-es értékelések összesen). Ez önmagában se nem túl magas, se nem túl alacsony érték, de a kijelentés radikalizmusához mérten azért figyelemre méltó. Mégis csak arról van szó, hogy a válaszadók fele úgy látja, a szakszövetség figyelme a pénzre, pénzszerzésre irányul. Még ennél is radikálisabb *A szakszövetség vezetői érintettek korrupcióban* feltevés. A kapott eredmény nagyszerűen tükrözi az extrém kérdéshez történő viszonyulás különböző stratégiáit. Egyrészt meglehetősen gyakori a semleges válaszok előfordulása (a 3-4-5-ös értékek 56 %-ot tesznek ki). Ez arra utalhat, hogy a „tartózkodó” válaszadók nem zárják ki a korrupció eshetőségét, ugyanakkor nem tudnak konkrét esetről, továbbá nem akarnak szélsőséges véleményt képviselni. Az inkább egyetértők (5-6-7-es minősítések együttesen) 30 %-ot értek el, ami szintén nem kimagasló, de az állítás intenzitásához képest számottevő. Én magam nem tudok korrupcióról, nem is jártam utána, de ez nem is szerepelt a kutatási célok között. Feltehetően a megkérdezettek túlnyomó többsége sem tud konkrét esetekről. Ennek ellenére érdekes, hogy 30 %-os gyanakvás jellemzi a sportolókat ebben a kérdésben. Ez az eredmény a bizalmatlansághoz is köthető, másfelől erősíti a pénzzel kapcsolatos sztereotípa gyakoriságát. A harmadik ilyen típusú kérdés (*A szakszövetség vezetői 'túl vannak fizetve'.*) kimenetele nem igazán releváns. Egyfelől itt is sok a középérték, másfelől azért sem lehetett kellően „dinamikus” ez a felmérés, mert sokan nem tudnak reális keretek között mozogni a szakszövetség pénzügyeiben – ahogy azt egy korábbi fejezet is mutatta.

A vezetői kritika vizsgálata sem zárult túl látványosan. Érdekes, hogy a vártnál kevésbé jellemző az ehhez fűződő sztereotípa jelenléte, mivel úgy tűnik, hogy a vezetők iránti ellenérzés nem a meglévő szakértelem mértékében/hiányában keresendő. A kitöltők mindössze 28 %-a értett inkább egyet azzal az állítással, hogy *A szakszövetségek vezetői nem értenek ahhoz, amit valójában tenniük kellene.* Az ezt inkább elutasítók aránya pedig 56 %. A vezetők iránti szimpátia felmérésében a válaszadók majdnem kétharmada jobbra

semleges értékelést adott (3-4-5-ös osztályozás). Ennek ellenére azért nem megnyugtató, hogy csak a sportolók 11 %-a szimpatizál a vezetőséggel.

Az egyetlen összeesküvés-elmélet, *A szakszövetséget a sportágon kívüli hatalmi, politikai érdekek mozgósítják* állítása ugyancsak megosztotta a megkérdezettek. Jellemzően vagy elutasítás, vagy mérsékelt, kisebb részben határozott fogékonyság figyelhető meg. A válaszadók negyede határozottan (6-7-es értékelés) egyetértett, ami azért nem csekély arány egy összeesküvés-elmélet esetében.

Mindezek fényében megállapítható, hogy a sportolók attitűdjeit sztereotípiák is formálják. Többségében nem jellemző a végletes sztereotipizálás, de megfigyelhető egy markáns fogékonyság az ilyen elfogult, sematikus gondolkodásmódra. Különösen a pénz és a hatalom kérdésében erős a gyanakvás, ezért ezzel kapcsolatban népszerűek a leegyszerűsített, negatív képzetek. A korábban is kifejtett bizalmatlanság és átláthatatlanság eredményeképpen az összeesküvés-elméletek iránti affinitás mértéke is szignifikánsnak mondható.

4. Politikai attitűdök

4.1. Bevezetés – populizmus meghatározása

A negyedik vizsgálati rész kifejezetten a politikai attitűdöket mérte fel, vagyis azt, hogy a magyar társadalomban jellegzetesen előforduló politikával, hatalommal és állami berendezkedéssel összefüggő szemléletek mennyire vannak jelen a megkérdezettek körében. A vizsgálat ugyanis abból a feltevésből indul ki, hogy az állam - állampolgár viszonyrendszerben tapasztalható szemléletmódok a szakszövetség - sportegyesület viszonyrendszerben is hasonlóan modellezhetőek. Ezt alátámasztja egyrészt a kapcsolat formája, hiszen itt is van némi hierarchia, továbbá egyidejű függőség és autonómia. Másrészt a szerepkörök hasonlósága – érdekképviselet, igazgatás, finanszírozás...stb. Végül pedig a demokratikus működés egyezése is fontos tényező.⁵⁶ Ez utóbbihoz tartozik például a döntéshozatali és választási rendszer, amelyben a szakszövetség elnöksége a kormányzat, míg a Közgyűlés a parlament. Szintén hasonló a bizottsági rendszer (minisztériumok), illetve a redistribúciós finanszírozás.

---

⁵⁶ Borbély Zoltán egyetemi előadása nyomán (2014. március, TF)

Ebben a részben 5 állítást kellett értékelni, amelyek a populizmus (beleértve a rendszerellenességet és az elitellenességet), valamint az etatizmus/paternalizmus elméleteihez kapcsolódtak. Az eredmények előtt még ezek elméleti áttekintése következik.

„A populizmus egy antielitista politikai ideológia, legfőbb nézete szerint a népet egy, kizárólag a saját érdekeit szembe elött tartó (szűk) hatalmi elit elnyomásban tartja, megfosztja a hatalomba való beleszólástól, ennél fogva a *populisták* elsősorú célja a gazdasági, politikai és egyéb (köz)intézmények „visszahódítása” az „elittől” a „népnek”.”⁵⁷(Wikipédia)

Pierre André Taguieff filozófus szerint a populizmus „kritikai töltetű, bírálja a fennálló politikai struktúrákat, elitekkel szembeni averziója úgy nyilvánul meg, hogy erősen hangsúlyozza a „lent” és a „fent” levők közötti különbséget. A képviseleti demokrácia kritikájához a közvetlen demokrácia megvalósításának óhaja társul.”⁵⁸

Margaret Canovan politológus úgy véli, hogy „a populizmus minden formája tartalmazza a nép felmagasztalását és a hozzá való valamilyen folyamodást, amihez elitellenesség társul. Ez utóbbi gyakorta a politikusokkal szembeni ellenérzés formáját ölti, (...) Jellemző a populizmusokra az állam- és bürokráciaellenesség, a modern értelmiségi szakértőkkel szembeni erős ellenérzés. Némelykor a politikusokkal szembeni bizalmatlanság konspirációs teóriák formáját ölti. Az elitellenességhez a kisember alakjának és észjárásának mitizálása kapcsolódik.”⁵⁹

A populizmus tehát népi mozgalmakhoz köthető szemléletmód és magatartás, amit a bizalmatlanságból fakadóan erőteljes és sokrétű ellenérzés jellemez a hatalom és az állam irányába. Ilyen ellenérzések az elitellenesség, a (képviseleti) rendszerellenesség (parlamentarizmus megvetése), a bürokráciaellenesség és intézményellenesség (nagy szervezetek iránti bizalmatlanság), továbbá korrupcióellenesség...stb. Emellett a populizmus „a

---

⁵⁷ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Populizmus>

⁵⁸ Kovács Gábor: *A népi mozgalom helye a politikai eszmetörténetben*. Beszélő folyóirat, 2005. június, 10/6. sz.

⁵⁹ U.o.

lokalitás kultusza. (...) Az informalitás, a közvetlen részvétel, a kis méretek iránti előszeretet. (...) erős középosztályi (ha tetszik: „kispolgári”) jelleg.”⁶⁰

A Political Capital közéleti elemző intézet egyik kutatásában úgy fogalmazott, hogy rendszerellenesnek tekinthetőek azok a személyek, „akik vagy a politikai elitel szemben (politikuskok és országgyűlés), vagy a jogrendszerrel és a jogalkalmazókkal szemben (rendőrség és jogrendszer), vagy a nemzetközi szervezetekkel (Európai Unió és ENSZ), vagy a politikai rendszerrel (kormány és demokrácia) szemben szélsőségesen bizalmatlanok.”⁶¹

Az elitellenesség jellemzően együtt jár a rendszerellenességgel, de megértéséhez érdemes kicsit megvizsgálni az elitelméleteket is. Az elitelméletek egyik klasszikusa, Vilfredo Pareto szerint „az elit fogalmának kettős jelentése van: egyfelől valamely kiemelkedő emberi teljesítmény alanyának minőségét jelzi, másfelől pedig szűkebb értelemben az emberi társadalmakat vezető csoportok megnevezése. (...) Ő is úgy vélte, hogy az emberi társadalmak szükségszerűen – az emberek közötti antropológiai különbségek és a csoportképződés szociológiai dinamikájának következtében – vezetőkre és vezetettekre válnak szét.”⁶² A szakirodalom beszél szélesebb értelemben véve társadalmi elitéről és ezen belül valamivel szűkebb kategóriákról is, például politikai elitéről. Körösenyi András szerint „a politikai elit egyrészt a politikai vezetés tagjaiból, illetve más szférák - például közigazgatás, érdekszervezetek, nagyvállalatok, közvélemény-formálók - képviselőinek politikai döntésekre befolyással rendelkező tagjaiból áll.”⁶³ Robert D. Putnam az elitet többek között úgy jellemezte, mint amely „belsőleg egységes, homogén és sajátos elittudattal bír, (...) hatalmát állandósítani tudja, és a társadalom jól körülhatárolható szegmenséből újíttja meg magát, az elit lényegében autonóm, döntéseiről nem kell senkinek számot adnia.”⁶⁴ C.Wright Mills is megerősíti tanulmányaiban, hogy a magas szintű politikai pozíciók „az elitek tagjai között cirkulálnak, ebbe bekerülni részben születés, részben pedig kooptálás révén lehetséges.”⁶⁵ Robert

---

⁶⁰ Tamás Gáspár Miklós: *Új helyzet Magyarországon*. HVG, 2014. november

⁶¹ Political Capital: *Kiemelt a politikai kockázat a korrupció, az előítéletesség és a sajtószabadság terén*. (blog, jelentés, 2010) 7.o.

⁶² Kovács Gábor: *Eliték és társadalmak a globalizáció és az információs forradalom korában*. Politikatudományi Szemle (2005) 356.o.

⁶³ Körösenyi András: *A magyar politikai rendszer*. Osiris, Budapest (2002) 41.o.

⁶⁴ Kovács Gábor: *Eliték és társadalmak a globalizáció és az információs forradalom korában*. 356.o.

⁶⁵ U.o.

Michels szerint „az elit – oligarchizáló hajlamai miatt – elkerülhetetlenül „megrontotta” a demokráciát, így a képviseleti demokrácia egyre többek szemében csak az elitizmus képmutató megnyilvánulása volt.”⁶⁶ A zártság és az oligarcha jelleg növekedése miatt az elitek felé egyre inkább nőtt az ellenszenv, ezért alakulhatott ki egy markáns elitellenesség a társadalmakban. Akár a szakszövetség is értelmezhető elit csoportként, mert bizonyos mértékben hatalommal, esetenként politikai befolyással is rendelkezik, másfelől a működése sok esetben zárt, az utódlás mechanizmusa is merev.

4.2. Bevezetés – etatizmus, paternalizmus bemutatása

A populizmussal szemben „az etatizmus államközpontúságot jelent”.⁶⁷ Itt fontos megjegyezni, hogy ezt a fogalmat inkább az állam részéről megnyilvánuló törekvésre szokták használni az abszolutista államforma, továbbá a centralizáció és a bürokrácia témája kapcsán. Ez ugyanis az állam törekvése arra, hogy minél több területet kontroláljon és funkciót megszerezzen. A totalitarizmustól azonban eltérő fogalom, mert nem feltétlen jár együtt diktatórikus hatalomgyakorlással. Az állampolgárok aspektusát is integrálva az etatizmus hozzávetőleges megfelelője a paternalizmus lehetne. Az atyáskodó vezetői magatartást hívják paternalizmusnak,⁶⁸ illetve ezzel összefüggésben használják a paternalista állam kifejezést. Alapvetően ez is állami törekvés, de kialakulását követően előfordul, hogy egyben társadalmi igénnyé is formálódik. A szocializmus rendszerére egyaránt jellemző az etatizmus és a paternalizmus, amelyeknek az örökség részint ma is fellelhető.⁶⁹ Szabó Máté például ebben látja a civil társadalom fejlődésének gátját: „Összességében a polgári és a civil hagyományok hiánya, gyengesége, gyengülése az az örökség Közép-Európában, amely megkönnyíti az etatizmus pozícióit húsz évvel a rendszerváltást követően.”⁷⁰ A szakszövetség erőteljes állami jellegének tükrében (lásd: korábbi fejezetek) a paternalista, etatista vonások megfigyelése igencsak releváns célkitűzés.

---

⁶⁶ Bozóki András: *Az elitváltás elméleti értelmezései*. (Politikatudományi Szemle, 2003) 5-6.o.

⁶⁷ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Etatizmus>

⁶⁸ <http://www.kislexikon.hu/paternalizmus.html>

⁶⁹ Földesiné Dr. Szabó Gyöngyi: *Előszó*, In: Dr. Bakonyi Tibor: *Állam, Civil társadalom, Sport*. Kossuth Kiadó (2007) 9.o.

⁷⁰ Szabó Máté: *Autonómia és etatizmus a magyar civil társadalomban* (Politikatudományi Szemle, 2009), 159.o.

4.3. Eredmények

	6 + 7 (egyetért, teljesen egyetért)	5 + 6 + 7 (inkább egyetért)	1 + 2 + 3 (inkább nem ért egyet)	1 + 2 (nagyon nem, nem ért egyet)
"A szakszövetség valójában egy hatalmaskodó elit csoport."	21%	35%	44%	32%
"A sportág problémái a szakszövetség munkájának köszönhető."	28%	49%	26%	12%
"A sportág vezetését a klubok kezébe kellene adni."	14%	30%	47%	30%
"Szükség lenne egy erős vezetésre, ami kezébe veszi a sportág ügyeit."	61%	75%	16%	7%
"Úgy vélem, az egész intézményrendszert át kellene alakítani."	33%	53%	25%	16%

18. ábra: A sportolók politikai attitűd-értékei (saját szerkesztés)

A kérdőívnek ez a része több szignifikáns eredménnyel is zárult. A kapott helyzetkép érdekessége az, hogy a populista és paternalista attitűdök egyidejűleg fellelhetőek benne, igaz, ezek nem teljesen ellentétesek egymással. A populizmus jelenlétét több kérdés is igyekezett különféle aspektusból feltárni, ezek egymástól eltérő eredményeket mutatnak. A változékonyság érzékelteti a probléma képlékenységét, de azt is, hogy sok válaszadó valószínűleg nem fontolta meg mélységesen a kérdéseket, ezért nem feltétlenül tudtak kirajzolódni a tényleges attitűdök.

Elsőként az elitellenesség vizsgálatára került sor. A feltevés megfogalmazása elég erős és szokatlan – *A szakszövetség valójában egy hatalmaskodó elit csoport*, ezért előfordulhat, hogy a kitöltők egy része nem tudott vele mit kezdeni. Ennek ellenére megállapítható, hogy a vélemények tekintetében két ellentétes „tábor” alakult ki, ugyanis az elutasítók aránya is számottevő (44 %), ugyanakkor az inkább egyetértők aránya is valamivel meghaladja az egyharmadot. A válaszadók 35 %-ának tehát van valamilyen szintű affinitása az elitellenességre. Ez nem csupán a vezetők iránti ellenszenvet, bizalmatlanságot foglalja magában, hanem azt is, hogy a vezetőket bizonyos

mértékben önkényesnek, „felsőbbrendűségi tudattal rendelkezőnek” vélik – hiszen az elitelméleteknek ez az egyik fő konklúziója.

A második állítás leginkább az intézményellenességgel hozható összefüggésbe, mivel a populizmusban meglévő ellenérzés, kritikai viszonyulás magában hordozhatja a hibáztatást is. Persze a rendszer működését nézve a felelősség nagy része valóban a szakszövetségre hárul, ugyanakkor nem lényegtelen a kritika arányossága és konstruktivitása sem. Ebben a felmérésben elég sok a semleges értékelés, viszont nem elhanyagolható az 5-6-7-es minősítés (inkább egyetért) 49 %-os szintje. Ebből arra lehet következtetni, hogy a sportolók nagyjából fele a szakszövetségnek tulajdonítja a sportág problémáit. Úgy gondolják, hogy a sportág léte elsősorban tőlük függ, tehát nekik kell változtatni a teljesítményükben.

Ennél aránylag hangsúlyosabb eredmény született a rendszerellenesség felmérésében (*Úgy vélem, az egész intézményrendszert át kellene alakítani.*) Vélhetően több válaszadó nem gondolta át, hogy ez mit is jelentene, mindenesetre a megkérdezettek 53 %-a inkább egyetért ezzel az állítással, ami a radikális jellegével együtt kimagaslónak számít. Ezek szerint a sportolók nagyjából fele fundamentálisan elutasítja a fennálló rendszert és valami újat szeretne. Felmerülhet a kérdés, hogy mégis mire gondolhatnak. A következő kérdések részben erre irányultak, és furcsamód egy ellentmondás rajzolódott ki. Miközben a populista vonások – különösen a rendszerellenes attitűdök jelentősek, mégis erőteljes igény fogalmazódott meg a paternalista vezetés iránt. Persze a kettő nem zárja ki teljesen egymást, de azért érdekes ez a kombináció.

Az előbbi populista trendek ellenére *A sportág vezetését a klubok kezébe kellene adni* állítás nem volt népszerű, hiszen a nagyarányú semlegesség mellett csak 30 %-os támogatottság jött össze és 47 %-os volt az elutasítás. Ez azt jelentheti, hogy habár a sportolók meghatározó része elégedetlen és valamiféle rendszerváltást szeretne, a változtatást mégsem a hatalomgyakorlás visszahódításával akarják elérni – ahogyan azt a klasszikus populista törekvésnél lehetett látni. A „vegyük saját kezünkbe az életünket”⁷¹ populista érülettel ellentétben itt sokkal inkább egy paternalista irányítás igénye merül fel, mondhatni etatista jelleggel (az államközpontúság itt értelmezhető szakszövetség-

---

⁷¹ Tamás Gáspár Miklós: *Új helyzet Magyarországon*. HVG, 2014. november

központúságként is). Úgy tűnik, hogy a sportolók nem kívánnak kitörni a passzív létből, nem akarnak tevékenyen részt venni a sportág ügyeiben, akár egy igazi civil aktivista. Továbbra is ragaszkodnak egy koordinált vezetéshez, ettől azonban mintegy messianisztikus módon elvárják a magas teljesítményt és a széleskörű megoldásokat.

Ezt a következtetést erősíti az utolsó kérdés, ami a kutatás egyik legegységesebb eredményét hozta. A *Szükség lenne egy erős vezetésre, ami kezébe veszi a sportág ügyeit* állítással a válaszadók 75 %-a, vagyis háromnegyede értett egyet, és csak 16 %-ot ért el az ezt inkább ellenzők aránya. Ez a megoszlás kétségtelenül azt mutatja, hogy az etatisztikus attitűd erőteljesen jelen van a sportolók körében és a „paternalista szakszövetség” iránti kereslet is magas. Kérdéses, hogy az erős vezetés alatt inkább egyszemélyes, karizmatikus vezetésre vagy egy ütőképes csapatmunkára gondolhattak. Ez jelentősmértékben differenciálná a további eredményeket, de a felmérés erre most nem terjedt ki.

IV. KONKLÚZIÓ

1. Hipotézisek értékelése (Hipotézisek: 8.o.)

Végül szeretném röviden értékelni a kutatás előtt megfogalmazott hipotéziseimet. Az elvégzett vizsgálatok eredményei természetesen nem elegendők arra, hogy kielégítő válaszok, következtetések szülessenek, hiszen a felmérések sem voltak reprezentatívak. Ugyanakkor a feltevések irányára vonatkozóan azért lehet körültekintő megállapításokat tenni.

Az alaphipotézisemet, miszerint *A sportolók, sportegyesületek bizalmatlanok és előítéletesek a szakszövetségekkel szemben*, nem vettem el, ugyanis az esettanulmány eredményei ezzel harmonizálnak. Az atlétika sportágban a bizalom szintje egyöntetűen mérsékelt-alacsony értéket mutat. Az előítéletességre végül is nem tért ki konkrétan az elemzés, de a sztereotípiák és a politikai attitűdök kapcsán lehetett róla megerősítő képet kapni. Ezen felül, a háttérkutatás során a sztereotípiák és a tájékozottság korrelációja is felmérésre került, ami szintén jelezte az előítéletesség meglétét. Az esettanulmány még részletesebb kutatást igényelt volna, a teljes hazai szakszövetségek populációjára

vonatkozóan pedig jóval magasabb elemszámú mintát kellene venni. Mindezek tükrében a hipotézis még verifikációra szorul.

- a. részhipotézis: Elfogadható, ugyanis a megkérdezettek többsége nem volt tisztában sem a szakszövetség státuszával, sem általában a társadalmi szektorok kérdésével. Ezzel szemben az is kiderült, hogy a szakszövetségek valós viselkedése, illetve jogi státusza között vannak eltérések. Emiatt az alaphipotézis és a jogi tájékozottság közötti korreláció még megerősítésre szorul.
- b. részhipotézis: Elfogadható, hiszen az empirikus kutatásból ez egyértelműen kirajzolódik. Szükség lenne még egy több sportágra kiterjedő vizsgálaton is tesztelni.
- c. részhipotézis: Részben elfogadható, mivel az elemzés is utalt a demokratikus működés deficitjére, de az ezzel kapcsolatos empirikus adatok nem teljesen egyértelműek, továbbá a szakszövetség bonyolult státuszával való összefüggése sem bizonyos. Ez a hipotézis még mindenképpen megerősítésre szorul, de az iránya helytálló.

2. Következtetések

2.1. A szakszövetség státuszáról

Az elemzés során többször is felmerült, hogy a szakszövetségeket a közvélemény, de még a szakmai is gyakran köztisztületnek vagy valamilyen félállami szervezetnek tartja, mintsem civil szervezetnek. Ezek háttérben teljesen racionális okok állnak. Egyfelől a szakszövetségek bizonyos mértékig ténylegesen köztisztületként viselkednek, sőt vannak is ilyen jellegű normatív szerepei, állami kapcsolatai. Másfelől a történelmi múltban a szakszövetségek státusza nagyon sokáig nem egyezett meg a jelenlegi jogállásukkal. 1945-ig egyesületként voltak nyilvántartva, majd a szocializmus idején korlátozott, államhatalmi kontroll alatt tartott „társadalmi szervezetek” voltak. A rendszerváltás után, 1996-ban az első sporttörvény köztisztületté nyilvánította a szakszövetségeket, amit aztán 2000-ben végül visszavontak. Csak a 2004-es törvényi szabályozással vált véglegessé, tisztázottá, hogy a szakszövetségek egyesületi formában működő civil szervezetek, vagyis nem köztisztületek, és nem is valamiféle állami hivatalok. A

probléma viszont az, hogy ez előtt évekig, évtizedekig kvázi köztisztület formában voltak jegyezve ezek a szervezetek, ezért szükségszerűen beivódtak a közéletbe torz nézetek. Annak ellenére, hogy a szakszövetségek továbbra is rendelkeznek köztisztületi stílusjegyekkel, azért jobb, hogy ezt inkább megszüntették és maradt a civil, egyesületi/szövetségi meghatározás. Az említett stílusjegyek az alábbiak:

Egyfelől sok esetben érvényesül a bürokratikus mechanizmus a sportág-igazgatásban, ami távol áll a klasszikus civil működéstől (öntevékenység). Ráadásul a szakszövetség alaptevékenysége – szervezés, irányítás, szabályozás – mind olyan funkciók, amelyek készakarva a közigazgatást idézik elő. Mindezek során elvileg nem közfeladatokat, illetve közhatalmat gyakorolnak, *de facto* mégis olyan közérdekű tevékenységet végeznek, amelyek hasonlítanak a közfeladat-ellátásra. Az állam továbbá még speciális jogosítványokkal is felruházza e szervezeteket, ami pedig a civil szférától ugyancsak távol álló hierarchikus viszonyokra hajaz, hiszen ez teret ad az egyesületek fölé emelkedésnek („kvázi közhatalom gyakorlás”).

Másfelől a sportolók azért is asszociálhatnak az állami szférára, mert a szakszövetségek a gyakorlatban eléggé különálló entitásként, szinte „önjáró” módon tevékenykednek. Sokszor úgy érezhetik, hogy a szakszövetség csak a szükséges minimum kapcsolatot tartja fenn (például igazolások, tagsági kötelek), de valójában nincs egy kölcsönösen konstruktív függőségi viszony, ennél fogva pedig a részvételt, a ráhatást sem látják lehetségesnek. Harmadsorban pedig nem hagyható figyelmen kívül az a tényállás sem, hogy a szakszövetségeknek nagyfokú kötődése van az államhoz, ami egyértelműen befolyásolja a közmegítélésüket, sőt szakmai szinten is megkérdőjelezi a tisztán civil szektorhoz való tartozásukat.

Az állami kapcsolat jellege egyfelől egzisztenciális, másfelől stratégiai, de ez a kettő valójában összefügg egymással. A szakszövetségek a köztisztületekhez hasonlóan nagyrészt állami forrásokból élnek, és szinte sohasem voltak önfenntartóak. Egyrészt azért, mert nem igazán autonóm, hanem mindig is egyfajta „félállami” szervezetként működtek, vagyis nem kényszerültek rá teljesen arra, hogy a tevékenységüket saját bevételeikből fedezzék, mint egy klasszikus civil szervezet. Itt azért hozzá kell tenni, hogy a versenysport professzionalizálódásával ez egyre inkább lehetetlen feladattá vált, mivel csupán a válogatott működtetése már olyan mértékű költségvetést igényel, ami állami

szerepvállalás nélkül nem volna lehetséges. Ezzel nincs is probléma, mert külföldi országokban is – eltérő mértékben ugyan, de részt vesz az állam a versenysport finanszírozásában. A hazai helyzet sajátossága viszont abban áll, hogy a növekvő tőkésítés igényének megoldását nem annyira tudták a piaci szektor irányába mozdítani (üzleti modellek, szponzorációs megoldások), de a rendszerváltás óta eltelt időszak tanulmányozásával egyre inkább úgy tűnik, hogy ennek nemcsak „technikai” (gazdasági) akadályai vannak, hanem valójában az erre irányuló igény, illetve maga az üzleti szemlélet is hiányzik. Mintha a sportág szereplőinek nagy része, de maga a kormányzat sem törekedne a piaci mechanizmus kiépítésére, sőt a politika ma is előszeretettel használja fel a sportot különböző – főként társadalompolitikai és legitimációs célok elérésére.⁷²

Az állami finanszírozás tehát nemcsak egy egzisztenciális kérdés, hanem a szakszövetség és a sportpolitika stratégiai szintű összefonódását is jelenti. Az állami források ugyanis nem feltétlenül csak a működési költségek fedezésére, mintegy normatív támogatásként szolgálnak, hanem gyakran meghatározott céllal, kormányzati programba beágyazottan kerülnek a szakszövetségekhez. Természetesen ezek a sportpolitikai programok alapvetően harmonizálnak az egyes sportigazgatási, sportágfejlesztési elképzelésekkel, mivel a versenysportban nemes egyszerűséggel a versenyeredmények a legfontosabbak. Mindenesetre azért kérdéseket vet fel, hogy mennyire helytálló az ilyen mértékű állami befolyás, hiszen ebben a viszonyban az állam egyfajta „megrendelőként” van jelen, sőt a tőkésítés szempontjából akár „tulajdonosként” is lehetne nevezni. Mindezekon felül az sem elhanyagolható jelenség, hogy több szakszövetség elnökségében helyet foglalnak parlamenti, önkormányzati képviselők, valamint politikai tőkével rendelkező közéleti személyiségek is.

2.2. A szakszövetség demokratikus működésének összefoglalása

A vizsgálatokból az is kirajzolódott, hogy a szakszövetség, mint szervezet nem igazán képes tisztán demokratikus működésre. A MASZ (=Magyar Atlétikai Szövetség) példáján ez jól érzékeltethető:

---

⁷² Földesiné Dr. Szabó Gyöngyi: *Előszó*, In: Dr. Bakonyi Tibor: *Állam, Civil társadalom, Sport*. Kossuth Kiadó (2007) 7.o. felhasználásával

A legfelsőbb szervként működő Küldöttgyűlés rendszerint csak évente tart rendes ülést, amelyen a sportág méretéhez képest viszonylag kevesen vehetnek részt. A MASZ alapszabálya szerint a küldöttek száma maximum 80 fő lehet, amelyekről a regionális igazgatóságok döntenek, ráadásul egy sportszervezet legfeljebb 3 küldöttet delegálhat, de sok tagszervezet – jellemzően a kevésbé nagy eredményességgel vagy taglétszámmal rendelkezők, teljesen kiszorulnak ebből a lehetőségből.⁷³ Sokak véleménye így el sem juthat a szakszövetséghez, ráadásul évi egy fórummal nem igazán lehet szakmai együttműködést folytatni, mert a valódi interakció ennél gyakoribb és informálisabb összefüggést igényel. Érdemes lenne tehát a részvételt könnyíteni, szélesíteni, a konzultációt pedig rendszeresíteni a jó kormányzás megvalósulása érdekében. Ehhez persze az egész vezetés struktúrájában változtatásra lenne szükség. A centralizált, irányításon alapuló vezetést a decentralizált, hatáson alapuló vezetés felé kellene elmozdítani. A hatáson alapuló vezetés alatt a vezetéspszichológia a hatalom, a felelősség és a kezdeményezés megosztását érti az igazgatás különböző szintjein⁷⁴ (lényegében decentralizáció). Ezzel rokon értelmű törekvés a participatív vezetés, vagyis a hatalom gyakorlásának megosztása széleskörű részvétellel. („Megpróbálja megteremteni a kölcsönös befolyás légkörét, hogy mindenki szerepet kapjon a döntéshozatalban, aki arra alkalmas és abban érdekelt.”⁷⁵)

A szakszövetségek működésébe viszont igencsak nehéz lenne ezeket az irányelveket integrálni, mert egyfelől az élsportban jellemző teljesítményorientáció, és az ehhez társuló szakmai jártasság ezt csaknem kizárja,⁷⁶ másfelől a szakszövetség-sportegyesület tagsági viszony izoláltsága is gátolja. A szakszövetségi vezetés „művészete” valahol abban áll, hogy a szervezet tényleges tagjai nem az operatív munkát végző iroda, hanem a sportágban tevékenykedő - többnyire sportegyesületek, akiket úgy kell kormányoznia a tisztségviselőknek, munkatársaknak, hogy az irányítási folyamat közben nincs feltétlenül személyes kontaktus, személyes ismeretség, sőt gyakran még a közvetett kapcsolat is meglehetősen halvány. Mivel a tagszervezetek távoli, „súlytalan” kapcsolatban vannak a „központtal”, valamint egymáshoz képest is igen szerteágazóak, ezért sajnos nem igazán tud hatékony kommunikáció

---

⁷³ MASZ Alapszabály (2014) 9.o. alapján

⁷⁴ Klein Sándor: *Vezetés- és szervezetpszichológia*. Edge 2000, Budapest (2012) 106-107.o.

⁷⁵ U.o. 114.o.

⁷⁶ Dr. Székely Mózessel történő személyes konzultáció alapján (Budapest, 2015.11.02.)

létrejönni. Az „elérhetetlenség érzése” és a negatív tapasztalatok miatt az egyesületek sok esetben eleve lemondanak részvételi jogosítványaikról, a szövetség vezetői, munkatársai pedig részben emiatt (és más okok miatt is) észrevétlenül elkezdik kisajátítani a szervezetet, ezáltal kilépve az ernyőszerkezeti funkcióból és belépve egy többnyire vállalati működéshez hasonló kerékvágásba.

2.3. A megfigyelt attitűdök és a politikai-társadalmi kontextus összefüggései

Az empirikus kutatás során számos attitűd mutatkozott meg a sportolók részéről. Fontos azonban megjegyezni, hogy ezek jellemzően nem sport specifikusak, hanem általános szemléletmódokat tükröznek – a sport világán belül. A sporttal kapcsolatos attitűd-vizsgálatokat ezért nem lehet társadalmi-politikai kontextus nélkül sikeresen elemezni. Ennek a befejező konklúzióknak nem célja a téma részletes megvitatása, de néhány idézetet azért érdemes kiemelni a szakirodalomból.

Bibó István a „Közép- és Kelet-Európa politikai kultúrájának deformálódása” című művében például így fogalmaz:

*„Demokratának lenni mindenekelőtt annyit tesz, mint nem félni: nem félni a más véleményűektől, a más nyelvűektől, a más fajúaktól, a forradalomtól, az összeesküvésektől, az ellenség ismeretlen gonosz szándékaitól, az ellenséges propagandától, a lekicsinyléstől és egyáltalán mindazoktól az imaginárius veszedelmektől, melyek *azáltal* válnak valódi veszedelmekké, hogy *félünk* tőlük. Közép- és Kelet-Európa országai *azért* féltek, mert nem voltak kész, érett demokráciák, s *minthogy* féltek, nem is tudtak azokká válni.”⁷⁷*

Szabó Máté a hazai civil szféra társadalmi-politikai kontextusát így foglalja össze:

„Összességében a polgári és a civil hagyományok hiánya, gyengesége, gyengülése az az örökség Közép-Európában, amely megkönnyíti az etatizmus pozícióit húsz évvel a rendszerváltást követően. A kommunizmus tehát nem hozta létre stabilan a „homo sovieticus” társadalmát, de sikeresen számolta fel a prekommunista civil társadalom pozícióit. Hogyan állunk tehát ma, húsz évvel a rendszerváltás után?

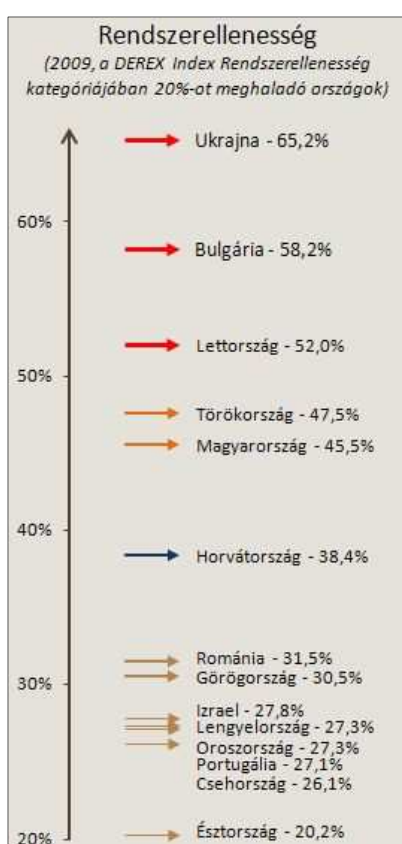
⁷⁷ Bibó István: *Közép- és Kelet-Európa politikai kultúrájának deformálódása*
<http://mek.oszk.hu/02000/02043/html/218.html#226>

(1...)

2. Van a civil szervezetek szektorának egy impozáns profilja, persze ugyanakkor egy sor ellentmondása és problémája is.

3. Ami viszont nagyon posztkommunista, az az etatista mentalitás, amely a szolidaritást és az államot azonosítja, az „én befizettem az adót és utána élem az életemet” vezérelve. Hiányzik a szolidaritás, az autonómia, a kreativitás és a tolerancia értékeinek mozgósító ereje a civil társadalomban.”⁷⁸

Végül, érdemes megtekinteni a Political Capital egyik kutatási eredményét is, ami Magyarország előítéletességre és rendszerellenességre való hajlamát mérte fel.

19. ábra: Rendszerellenesség szintje Magyarországon (PC, 2010)

„Magyarországon – a 2010 őszi végzett adatfelvétel alapján – a 16 év feletti lakosság 48 százaléka szélsőségesen előítéletes, 20 százalékuk rendszerellenes, 32 százalékuk jellemezhető erős jobboldali értékorientációval, és 19 százalékukat jellemzi erős félelem, bizalmatlanság vagy pesszimizmus.”⁷⁹ „A társadalom több mint húsz százaléka nyitott a kirekesztő, rendszerellenes, tekintélyelvű ideológiákra és megoldásokra. Ráadásul a társadalmi réteg aránya a 2003 óta eltelt időszakban megduplázódott. Hazánk jelenleg az ötödik legrendszerellenesebb ország Európában. Ezt mutatja az is, hogy az intézményekbe vetett választói bizalom az elmúlt egy évben tovább romlott, valamint, hogy a 2009-es EP választáson és a 2010-es országgyűlési választáson

látványosan előretört a szélsőjobboldal.”⁸⁰

⁷⁸ Szabó Máté: *Autonómia és etatizmus a magyar civil társadalomban* (Politikatudományi Szemle, 2009), 159.o

⁷⁹ Political Capital: *Attitűd-szélsőségesek Magyarországon – nemzetközi kontextusban. A szélsőjobboldali eszmék iránti keresletet mérő index (DEREX) adatai kutatási összefoglaló (ESS52011)*, 4.o.

⁸⁰ Political Capital: *Kiemelt a politikai kockázat a korrupció, az előítéletesség és a sajtószabadság terén* (jelentés, 2010)

ÖSSZEFOGLALÁS

A sportági szakszövetségek vizsgálata releváns kutatási témának tekinthető, ennek ellenére hazánkban viszonylag ritkán foglalkoznak velük. Jelentőségük abban áll, hogy tevékenységük a sportágak életét, eredményességét nagymértékben meghatározzák. Személyekhez, közösségekhez fűződő érintettségük a sportszervezetek révén meghatározó, ezért a szakszövetségek megközelítésében a társadalomtudományos, illetve emberközpontú aspektusnak fontos szerepe van.

A diplomadolgozatom célja, hogy a szakszövetség-sportegyesület viszonyrendszerből kiindulva, komplex módon definiálja a szakszövetségeket. Többek között arra kerestem a választ, hogy mi a szakszövetség eredeti rendeltetése, jelenlegi státusza, továbbá hogyan vélekednek ezekről a szervezetekről a sportolók. Ehhez kapcsolódik a dolgozat kiemelt témája, ami a szakszövetségek közmegítélését igyekszik feltárni. Hipotézisemben feltételeztem, hogy a sportolók negatívan viszonyulnak a szakszövetségekhez, ami nagyrészt a szervezeti definiálás nehézségének tudható be.

Az elemzés egy részletes elméleti vizsgálaton alapszik, majd egy saját empirikus kutatás (atlétika sportágban végzett esettanulmány) eredményeire fókuszál. A vizsgálat során a következő helyzetképet kaptam. Hazánkban a szakszövetségek egyesületi formájú civil szervezetnek minősülnek, de valójában számos állami jellemzővel bírnak. Emiatt a szakszövetség-sportegyesület viszonyrendszer civil és tisztán demokratikus működése korlátok közé szorul. Az eredmények szerint a sportolók között számottevő a bizalmatlanság és az előítéletesség. A sportolók közel fele hajlamos a negatív tartalmú sztereotipizálásra, a sportág vezetésének feltétlen elmarasztalására. A politikai attitűdök kapcsán meghatározóak a populista vonások – például a rendszerellenesség, ám ezzel egyidejűleg a paternalista-vezetés iránti igény is kifejezetten nagy.

Az eredmények tükrében úgy látom, hogy a szakszövetségek tényleg egyfajta „félállami” szervezatként viselkednek, de a viszonyrendszer minőségét ez nem biztos, hogy dominánsan befolyásolja. A szövetségek közmegítélése kapcsán tapasztalt ellenszenv a társadalmi-politikai szocializációval áll összefüggésben.

IRODALOMJEGYZÉK

2004. évi I. törvény a sportról (hatályos sporttörvény)
2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról (hatályos civiltörvény)
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (hatályos Ptk.)
- Andorka Rudolf: *Bevezetés a szociológiába*, Osiris, Budapest (2006)
- Berger Viktor: *A társadalmi struktúra-elemzés dilemmái és eldöntendő kérdései*. Statisztikai Szemle, 91. évf/3.sz.
- Bibó István: *Közép- és Kelet-Európa politikai kultúrájának deformálódása*
- Bocz János: *A nonprofit szektor strukturális átalakulása Magyarországon*. Ph.D. értekezés, Budapest (2009)
- Borbély Zoltán egyetemi előadása nyomán (2014. március, TF)
- Bozóki András: *Az elitváltás elméleti értelmezései*. (Politikatudományi Szemle, 2003)
- Chikán Attila & Czákó Erzsébet: *Vállalatgazdaságtan*, 3. előadás (2012)
- Chikán Attila: *A kettős értékteremtés és a vállalat alapvető célja*. Vezetéstudomány, 34. évf. 5. sz.
- Eliot R. Smith - Dianne M. Mackie: *Szociálpszichológia*, Osiris, Budapest (2004)
- Fazekas Attila: *Sportigazgatási és sportjogi ismeretek* (jegyzet, 2008)
- Földesiné Dr. Szabó Gyöngyi: *Előszó*, In: Dr. Bakonyi Tibor: *Állam, Civil társadalom, Sport*. Kossuth Kiadó (2007)
- Sterbenz Tamás - Gulyás Erika: *Jó kormányzás a sportban*, (TÁMOP projekt-tanulmány)
- Hédi Csaba: *Az állami, a civil és az üzleti szféra részesevé az egyetemi-főiskolai sportban az 1990-es években*. Ph.D. értekezés (2004)
- Kákai László: *Pártok és civil szervezetek: közös gyökerek, eltérő fejlődési pályák*. Pécsi Politikai tanulmányok II. Pólusok (2006).
- Klein Sándor: *Vezetés- és szervezetpszichológia*. Edge 2000, Budapest (2012)
- Kovács Éva: *Koordinációs mechanizmusok és fejlődésük az államigazgatásban (1990-2014)*. Ph.D. értekezés, Budapest, (2014).
- Kovács Gábor: *A népi mozgalom helye a politikai eszmetörténetben*. Beszélő folyóirat, 2005. június, 10/6. sz.

- Kovács Gábor: *Eliték és társadalmak a globalizáció és az információs forradalom korában*. Politikatudományi Szemle (2005)
- Körösényi András: *A magyar politikai rendszer*. Osiris, Budapest (2002)
- Macher Judit: *A magyarországi nonprofit szektor, különös tekintettel az ezredfordulóra – a kutatások tükrében*. (Nonprofit Monitor, 2010)
- MASZ Alapszabály (2014)
- Nárai Márta: *A nonprofit szervezetek helye és szerepe a helyi társadalmak életében*, Ph.D. értekezés Győr-Budapest (2008) 11.o.
- Nyusztay Lászlóné dr. Dévai Katalin: *Államháztartás és költségvetés* (ÁVF jegyzet)
- Political Capital: *Attitűd-szélsőségek Magyarországon – nemzetközi kontextusban. A szélsőjobboldali eszmék iránti keresletet mérő index* (DEREX) adatai kutatási összefoglaló (ESS52011)
- Political Capital: *Kiemelt a politikai kockázat a korrupció, az előítéletesség és a sajtószabadság terén*. (blog, jelentés, 2010)
- Princzinger Péter: *Sportjog I*. ELTE, Budapest (2010)
- Samuelson-Nordhaus: *Közgazdaságtan*. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Sárbogárd Város Önkormányzatának Civil Koncepciója (2004)
- Szabó Máté: *Autonómia és etatizmus a magyar civil társadalomban* (Politikatudományi Szemle, 2009),
- Szomor Sándor: *Nemzetközi jog*. (egyetemi előadás-jegyzet)
- Tamás Gáspár Miklós: *Új helyzet Magyarországon*. HVG, 2014. november
- Tóth Nikolett Ágnes: *A sportjog, mint sajátos szakjog*. Ph.D. értekezés (2014)
- <http://mek.oszk.hu/02000/02043/html/218.html#226> (2015.12.23.)
- http://www.kvvm.hu/cimg/documents/1204_iranyelvek_esutmutato.pdf (2015.12.23.)
- http://wikiszotar.hu/wiki/magyar_ertelmezo_szotar/Civil (2015.12.23.)
- http://www.drnemethlaw.hu/files/Osszefoglalo_ujciviltorveny_20120215_drnemethLAW.pdf (2015.12.23.)
- <http://www.kislexikon.hu/paternalizmus.html> (2015.12.23.)
- <https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%81llam> (2015.12.23.)
- <https://hu.wikipedia.org/wiki/Etatizmus> (2015.12.23.)
- <https://hu.wikipedia.org/wiki/Populizmus> (2015.12.23.)
- https://hu.wikipedia.org/wiki/T%C3%A1rsadalmi_strukt%C3%BAra (2015.12.23.)

ÁBRA- ÉS TÁBLÁZATJEGYZÉK

20. ábra: *Érintett tudományok és összefüggéseik* (saját készítésű ábra)
21. ábra: *A civil társadalom struktúrája és szervezetei*. Forrás:
Nárai Márta: *A nonprofit szervezetek helye és szerepe a helyi társadalmak életében*, Ph.D. értekezés Győr-Budapest (2008) 11.o.
22. ábra: *Társadalmi szektorok rendszere a skandináv modell alapján*. Forrás:
Hédi Csaba: *Az állami, a civil és az üzleti szféra részesedése az egyetemi-főiskolai sportban az 1990-es években*, Ph.D értekezés (2004), 42.o.
23. ábra: *Kivonat a Sporttörvény 10. paragrafusából* (Stv III/20.§)
24. ábra: *Kivonat a Sporttörvény 22. paragrafusából* (Stv. 22.§ (1) részlet)
25. ábra: *A szakszövetségek besorolása társadalmi szektorokba* (saját szerkesztés)
26. ábra: *A szakszövetségek szervezeti besorolása* (saját szerkesztés)
27. ábra: *A sportolók tájékozottságának felmérése a sportvezetők tekintetében* (saját szerkesztés)
28. ábra: *A sportolók tájékozottságának felmérése a szakszövetség költségvetése szempontjából* (saját szerkesztés)
29. ábra: *A sportolók feltételezése a főtitkár havi javadalmazását illetően* (saját szerkesztés)
30. ábra: *A sportolók benyomása a MASZ-ról* (saját szerkesztés)
31. ábra: *A MASZ gazdálkodásának sportolói értékelése* (saját szerkesztés)
32. ábra: *A MASZ érdekképviselőinek sportolói értékelése* (saját szerkesztés)
33. ábra: *A sportolók bizalmi szintje a MASZ irányába* (saját szerkesztés)
34. ábra: *A jó kormányzás elvei és a kutatási kérdések rendszere* (saját szerkesztés)
35. ábra: *A demokratikus működés értékelése a sportolók részéről* (saját szerkesztés)
36. ábra: *Szakszövetségekkel kapcsolatos sztereotípiák értékelése* (saját szerkesztés)
37. ábra: *A sportolók politikai attitűd-értékei* (saját szerkesztés)
38. ábra: *Rendszerellenesség szintje Magyarországon*. Forrás:
Political Capital: *Kiemelt a politikai kockázat a korrupció, az előítéletesség és a sajtószabadság terén* (jelentés, 2010)

MELLÉKLETEK

Az empirikus kutatás kérdőíve:

Kedves Kitöltő!

Csere Gáspár vagyok, a Testnevelési Egyetem Sportmenedzser Msc végzős hallgatója. A Diplomadolgozatom témája „A hazai sportági szakszövetségek és sportegyesületek viszonyrendszerének szociálpszichológiai elemzése”. A kutatás elvégzéséhez nagymértékben hozzájárulna, ha Ön is kitöltené az alábbi kérdőívet! A részvétel önkéntes, anonim és a kitöltés nagyjából 5-7 percet vesz igénybe.

*Megjegyzés: A kérdőívben szereplő „szakszövetség” megnevezés arra a sportszövetségre vonatkozik, amely az Ön sportágában végzi a sportirányítást (pl. Magyar Labdarúgó Szövetség, Magyar Atlétika Szövetség...stb.)

1. Demográfiai szűrő:

- a) nem:
- b) életkor:
- c) lakóhely:
- d) sportág:
- e) kategória:
  - versenyző:
    - aktív/már nem aktív
    - amatőr/élsportoló/válogatott élsportoló/hivatásos élsportoló
  - szakember:
    - edző/szakosztályvezető/sportorvos-masszőr/egyéb

2. Spontán viszonyulás felmérése:

- a) Ha a saját sportágában működő szakszövetségre gondol, akkor mennyire pozitív vagy negatív érzések, benyomások érik? (1 - nagyon rossz, 7 - nagyon jó)

1   2   3   4   5   6   7

- b) Összességében hogyan értékelné a szakszövetség szakmai teljesítményét? (1 - nagyon rossz, 7 - nagyon jó)

1   2   3   4   5   6   7

- c) Személyes tapasztalatai alapján összességében mennyire elégedett a szakszövetség munkájával? (1 - nagyon rossz, 7 - nagyon jó)

1 2 3 4 5 6 7

d) Ön hogyan értékelné a szakszövetség tevékenységét az alábbi területeken?
(1 - nagyon rossz, 7 - nagyon jó)

- A sportág összefogása és irányítása:
- A versenyrendszer kialakítása és működtetése:
- Szakmai döntések hozatala:
- Gazdálkodás, pénzügyi tevékenység:
- Sportolók, sportegyesületek érdekképviselője:
- Sportolókat érintő ügyintézkések szolgáltatásai:

3. Részletes attitűd-vizsgálat:

Kérem egy szám megadásával értékelje, hogy személy szerint mennyire ért egyet az alábbi állításokkal! (1 – egyáltalán nem értek egyet, 7 – teljes mértékben egyet értek)

a) bizalom szintje

- *Alapvetően megbízok a szakszövetség munkájában.*
- *Mindig bizalommal fordulok a szakszövetséghez.*
- *A szakszövetséget egy bürokratikus szervezetnek tartom.*
- *Úgy érzem, hogy a szakszövetség sokszor maga sem tudja, hogy mit akar.*
- *Úgy látom, hogy szükség lenne tisztújításra a szakszövetség vezetőségében.*

b) demokrácia/diktatúra észlelés

- *A vezetés sokat foglalkozik a sportolókkal.*
- *Ismerem a sportágot érintő fontos döntéseket, ügyeket.*
- *Tisztában vagyok a szakszövetség költségvetésével.*
- *A szakszövetség biztosítja a sportolókat a megfelelő információellátásról.*
- *Számomra átlátható, hogy a szakszövetségben miként választják a vezetőket.*

c) gyanakvásra, előítéletességre, sztereotipizálásra való hajlam

- *A szakszövetség vezetői számomra szimpatikus, kedves személyek.*

- *A szakszövetség vezetői nem értenek ahhoz, amit valójában tenniük kellene.*
- *A szakszövetséget leginkább csak a pénz érdekli.*
- *A szakszövetség vezetői érintettek korrupcióban.*
- *A szakszövetség vezetői „túl vannak fizetve”.*
- *A szakszövetséget a sportágon kívüli hatalmi, politikai érdekek mozgósítják.*

d) *populista/etatista attitűdök*

- *A szakszövetség valójában egy hatalmaskodó elit csoport.*
- *A sportág helyzete, problémái a szakszövetség munkájának köszönhető.*
- *A sportág vezetését és a döntéshozatalt a klubok kezébe kellene adni.*
- *Szükség lenne egy erős vezetésre, ami kezébe veszi a sportág ügyeit.*
- *Úgy gondolom, hogy az egész intézményrendszert át kellene alakítani.*

4. Jogi, szervezeti ismeretek felmérése:

a) El tudná helyezni a szakszövetségeket, hogy általánosan hova tartoznak az alábbiak közül?

- állami szféra
- üzleti szféra
- civil szféra
- politikai szféra

b) Meg tudná jelölni, hogy általánosan, jogi értelemben a szakszövetségek milyen szervezetnek minősülnek az alábbiak közül?

- civil szervezet
- vállalat
- köztisztviselő
- szakszervezet
- állami hivatal

c) Meg tudná jelölni, hogy általánosan a szakszövetségek milyen szervezetnek minősülnek az alábbiak közül?

- non-profit
- profitorientált

d) Meg tudná nevezni az Ön sportágához tartozó szakszövetség vezetőit, tisztségviselőit? (Ha nem, kérem hagyja üresen a sort!)

- Elnök:
- Főtitkár:
- Sportigazgató/szakmai igazgató:
(ha van ilyen státusz)
- További tisztségviselők:
(akik még eszébe jutnak)

e) Ön szerint mennyi a szakszövetség éves költségvetése?
(Ha nem tudja, adjon egy tippet!)

.....

f) Ön szerint a szakszövetség főtitkárának mennyi a havi fizetése?
(Ha nem tudja, adjon egy tippet!)

.....

g) Ismeri a szakszövetség fejlesztési stratégiáját?

- Igen, ismerem.
- Tudok róla, de nem ismerem.
- Nem tudom, hogy van-e egyáltalán.
- Úgy tudom, hogy nincs a szakszövetségnek stratégiája.

h) Egyetért a fejlesztési stratégiával?

- nagyrészt igen
- csak részben
- nem
- nem ismerem

i) Vett már részt a szakszövetség Küldöttgyűlésén?

- igen, többször is
- igen, egy-két alkalommal
- még soha
- nem tudom mi az